Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 11 ianuarie 2024[1]

Cauza C-48/22 P

Google LLC,
Alphabet, Inc.
împotriva

Comisiei Europene

„Concurență – Abuz de poziție dominantă – Servicii de căutare generală pe internet – Servicii de căutare specializată de produse pe internet – Decizie prin care se constată o încălcare a articolului 102 TFUE și a articolului 54 din Acordul privind SEE – Abuz prin efect de pârghie – Concurență bazată pe merite – Diferență de tratament prin autofavorizare – Afișare favorizată a rezultatelor propriului serviciu de căutare specializată – Efecte de excludere potențiale – Analiză contrafactuală – Concurent ipotetic la fel de eficient”

I. Introducere

1. Recursul formulat de Google LLC și Alphabet Inc. (denumite în continuare „recurentele”) este îndreptat împotriva Hotărârii Tribunalului din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping)[2] (denumită în continuare „hotărârea atacată”). Prin această hotărâre, Tribunalul a respins în esență acțiunea recurentelor împotriva Deciziei Comisiei Europene din 27 iunie 2017[3] [cazul privind motorul de căutare Google (Shopping)] (denumită în continuare „decizia în litigiu”). Comisia a constatat în această decizie că Google a abuzat de poziția sa dominantă pe diferite piețe naționale de servicii de căutare generală pe internet și de servicii de căutare specializată de produse în sensul articolului 102 TFUE. Abuzul a constat în special în faptul că prin afișarea rezultatelor de căutare pe pagina sa de rezultate generale Google a defavorizat serviciile concurente de comparare a produselor în raport cu propriul serviciu de comparare a produselor. Prin acțiunea lor, recurentele au solicitat anularea deciziei în litigiu și, cu titlu subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care le-a fost aplicată.

2. Chestiunile de drept ridicate în speță cu privire la articolul 102 TFUE sunt de mare importanță juridică și practică.

1 Limba originală: germana.

2 T-612/17, EU:T:2021:763.

3 Decizia C(2017) 4444 final privind o procedură inițiată în temeiul articolului 102 TFUE și al articolului 54 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) [cazul AT.39740 – Motorul de căutare Google (Shopping)].

3. Pe de o parte, trebuie să se clarifice care sunt condițiile în care diferența de tratament al concurenților realizată de o întreprindere dominantă, în special sub forma unei autofavorizări pe piețele digitale, se îndepărtează de la mijloacele (normale) care guvernează concurența bazată pe merite, putând fi astfel calificată drept abuzivă. Deosebit de controversată este chestiunea dacă pot fi aplicate în acest scop criteriile stricte recunoscute printre altele în Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner[4] (denumită în continuare „Hotărârea Bronner"), pentru recunoașterea unui abuz prin refuzul de acces la o „facilitate esențială".

4. Pe de altă parte, trebuie precizate și alte criterii cu ajutorul cărora se poate constata o practică contrară articolului 102 TFUE. În această privință, se pune problema dacă și în ce mod Comisia trebuie să dovedească printr-o analiză contrafactuală că acest comportament produce cel puțin efecte de excludere *potențiale*. De asemenea, este necesar să se lămurească dacă dovada unui asemenea efect de excludere obligă Comisia într-un caz precum prezentul să examineze criteriul concurentului la fel de eficient[5].

II. Situația de fapt

A. Istoricul cauzei

5. Istoricul cauzei este descris la punctele 1-20 din hotărârea atacată și poate fi rezumat astfel:

6. Google este o societate cu sediul în Mountain View, California (Statele Unite), care oferă la nivel mondial, printre altele, diferite funcții de căutare pe internet. Cea mai cunoscută dintre acestea este motorul de căutare generală, disponibil la adresa de internet www.google.com sau la adrese de internet regionale corespunzătoare. Începând din 2 octombrie 2015, Alphabet, care are de asemenea sediul în Mountain View, este singurul acționar al Google și societatea-mamă aflată la conducerea grupului din care face parte și Google.

7. Prin introducerea de termeni de căutare pe pagina de internet a Google, utilizatorii de internet pot începe un proces de căutare. Rezultatele căutării sunt sortate după relevanță și, apoi, afișate în funcție de criterii diferite și utilizând diferiți algoritmi.

8. În speță, este importantă în special diferența dintre căutarea generală și căutarea specială a informațiilor pe internet. O căutare generală poate avea ca obiect numeroase scopuri și termeni de căutare. În schimb, o căutare specializată urmărește un scop de căutare specific, care vizează anumite produse, servicii, conținuturi sau informații. Pe baza termenilor de căutare introduși de utilizatori, Google efectuează o căutare generală, o căutare specializată sau o combinație între cele două căutări și le prezintă rezultatele folosind algoritmi.

9. În perioada în litigiu, Google a fost în concurență cu alți operatori de motoare de căutare generală, cum sunt AltaVista, Yahoo, Bing sau Qwant, care ofereau, parțial, și servicii de căutare specializată (denumite în continuare „motoare de căutare pe internet"). Au existat de asemenea operatori ai unor motoare de căutare specifice pentru compararea produselor, precum Bestlist, Nextag, IdealPrice, Twenga, Kelkoo sau Prix.net (denumite în continuare „servicii de comparare a produselor").

4 C-7/97, EU:C:1998:569, punctul 37 și urm.

5 Denumit în limba engleză „as-efficient-competitor-test" sau „AEC-test".

10. Obiectul deciziei în litigiu și al hotărârii atacate este constituit de căutările de produse și de prezentarea rezultatelor unei asemenea căutări pe pagina de internet a Google dedicată rezultatelor de căutare generală. În urma unei căutări de produse, motorul de căutare pe internet sau un serviciu de comparare a produselor afișează ca rezultate diferite pagini de internet pe care poate fi cumpărat produsul căutat. În această privință, poate fi vorba despre pagini de internet ale unor vânzători sau ale unor platforme de vânzare ca eBay sau Amazon.

11. Google a oferit pentru prima dată o căutare de produse separată, în plus față de căutarea generală, în anul 2002 (în SUA) și în anul 2004 (în Europa). Folosindu-se o bază de date alimentată cu informații ale vânzătorilor, „indexul de produse", rezultatele de căutare erau sortate și afișate, în funcție de relevanță, cu ajutorul unor algoritmi specifici. În această privință, a fost vorba despre alți algoritmi de căutare decât cei utilizați pentru căutarea generală pe internet, care foloseau așa-numitul procedeu de „crawling", în scopul de a extrage informații de pe paginile de internet și de a le indexa și introduce în „indexul web" al Google, de a le sorta și afișa în funcție de relevanță. Inițial, Google a pus la dispoziție căutarea specială de produse pe o pagină de internet separată, denumită „Froogle".

12. Începând din anul 2003 (în SUA) și din anul 2005 (în Europa), Google a integrat rezultatele căutării speciale de produse în rezultatele de căutare generală. Până în anul 2007, rezultatele căutării de produse erau grupate și afișate într-o „Product OneBox", evidențiată vizual și separată în cadrul rezultatelor căutării generale. Această „casetă" conținea și linkuri către pagini ale vânzătorilor și către pagina Froogle, cu o selecție mai numeroasă de vânzători și platforme de vânzare. În exteriorul Product OneBox se mai găseau, ca rezultate ale căutării generale, și pagini de internet ale altor servicii de comparare a produselor.

13. Google afirmă că în anul 2007 a modificat modul în care sunt prezentate rezultatele căutării de produse în cadrul rezultatelor de căutare generală. Ea a redenumit pagina Froogle „Product Search", iar Product OneBox, „Product Universal" și, ulterior, „Shopping Units". În plus, ea a completat rezultatele căutării de produse cu fotografii și informații ample, referitoare în special la prețul produselor și la evaluarea lor de către clienți. În schimb, rezultatele căutării generale, în care erau afișate și pagini ale altor servicii de comparare a produselor, cuprindeau în continuare numai un simplu link albastru, fără fotografii sau text. Un mecanism denumit „Universal Search" permitea ierarhizarea pe pagina de rezultate generale a produselor care se încadrează în Product Onebox, respectiv, Product Universal, în raport cu rezultatele căutării generale. Începând din septembrie 2010, Google a facilitat agenților de publicitate și utilizatorilor de internet din Europa ca prin accesarea textului să vizualizeze fotografiile produselor căutate și prețurile acestora într-un format mărit față de anunțul publicitar de tip text inițial.

14. Pe lângă prezentarea vizuală diferită a rezultatelor căutării de produse din Product Universal sau Shopping Units în raport cu cea din căutarea generală, începând din anul 2011 Google a introdus – potrivit constatărilor din decizia în litigiu[6] – algoritmi de ajustare speciali, și anume algoritmul „Panda". Acesta se aplica numai rezultatelor căutării generale, în scopul sortării lor în funcție de relevanță, iar nu și rezultatelor căutării de produse cu ajutorul serviciului Google de comparare a produselor prezentate în Product Universal sau în Shopping Units.

15. Începând din anul 2013, motorul de căutare pe internet al Google prezenta rezultatele unei căutări de produse în modul următor: Shopping Units conțineau, sub titlul cu termenul de căutare, un link către serviciul Google de comparare a produselor, iar sub imagini, linkuri către

[6] A se vedea în special considerentul (356) și urm. al deciziei în litigiu, precum și punctele 59 și urm., 282 și urm. și 369 și urm. din hotărârea atacată.

pagini ale vânzătorilor și ale platformelor de vânzare. Această prezentare era completată de afișarea unor fotografii, a prețurilor și a evaluărilor clienților. În schimb, linkurile către alte servicii de comparare a produselor nu erau afișate în Shopping Units, ci, în continuare, ca rezultate ale căutării generale prin folosirea unui simplu link albastru.

16. Potrivit constatărilor Comisiei[7], prezentate sintetic în hotărârea atacată – și care nu mai sunt contestate în procedura de recurs –, aplicarea printre altele a algoritmului Panda a avut ca urmare faptul că paginile de internet ale altor servicii de comparare a produselor erau afișate adesea mult mai jos în rezultatele de căutare generală, pentru că trimiteau numai la paginile de internet ale altor vânzători și ale altor platforme de vânzare, fără a prezenta însă conținuturi proprii. Acești algoritmi nu au fost însă aplicați serviciului Google de comparare a produselor, în pofida faptului că acesta împărtășea multe caracteristici cu serviciile concurente de comparare a produselor, caracteristici care l-ar fi făcut predispus la aceleași retrogradări în rezultatele generice. În acest mod, de la introducerea Product Universal, rezultatele serviciului Google de comparare a produselor erau poziționate de cele mai multe ori, în cadrul paginilor de rezultate generale, fie deasupra tuturor rezultatelor generale, fie sub primele rezultate generale, cu alte cuvinte într-un loc foarte bine vizibil, obiectivul fiind, potrivit unui e-mail intern al Google, de a „crește semnificativ traficul”. Vizibilitatea linkurilor către alte servicii de comparare a produselor a fost cea mai ridicată la sfârșitul anului 2010 și a început să coboare subit și vertiginos după introducerea algoritmului Panda în Regatul Unit, Germania, Franța, Italia și Spania. Prezentarea lor s-a limitat în continuare la redarea unui simplu link albastru, cu alte cuvinte fără fotografii sau informații suplimentare privind produsele, prețurile ori vânzătorii. Împrejurarea că Shopping Units cu rezultatele de căutare a produselor din serviciul Google de comparare a produselor nu erau supuse acelorași mecanisme de ierarhizare, în special algoritmul Panda, și că apăreau într-o „casetă” situată într-un loc foarte bine vizibil între primele rezultate de căutare generală a determinat, împreună cu prezentarea bogată în elemente grafice, inclusiv imagini și informații dinamice, așa cum a intenționat Google, rate mai mari de accesare de către utilizatorii de internet și, drept urmare, creșterea veniturilor sale.

17. Combinarea practicilor folosite din anul 2008, despre care se susține că a determinat favorizarea rezultatelor de căutare din serviciul propriu al Google de comparare a produselor pe pagina pentru rezultate de căutare generală în raport cu serviciile concurente de comparare a produselor (denumită în continuare „practica imputată”) constituie obiectul prezentei proceduri.

B. Procedura administrativă și decizia în litigiu

18. Începând din anul 2009, Comisia a fost sesizată cu mai multe plângeri privind practica Google descrisă mai sus. La 30 noiembrie 2010, ea a deschis o procedură de investigare oficială în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 773/2004[8]. Această procedură s-a finalizat la 13 martie 2013 cu adoptarea de către Comisie a unei evaluări preliminare în conformitate cu articolul 9 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003[9]. Propunerile de angajamente prezentate apoi de Google în perioada aprilie 2013-ianuarie 2014 au fost respinse de Comisie, după ascultarea recurentelor. La 15 aprilie 2015, ea a redeschis procedura de constatare a unei

7 Punctele 59-62 din hotărârea atacată; a se vedea și considerentul (371) și urm. al deciziei în litigiu.

8 Regulamentul Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101] și [102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242).

9 Regulamentul Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

încălcări prevăzută la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 și a emis o comunicare privind obiecțiunile, al cărei destinatar a fost Google. La 14 iulie 2016, a urmat o comunicare suplimentară privind obiecțiunile.

19. Detaliile referitoare la desfășurarea procedurii administrative figurează la punctele 21-39 din hotărârea atacată.

20. La 27 iunie 2017, Comisia a adoptat decizia în litigiu.

21. În această decizie, se concluzionează, în temeiul articolului 102 TFUE și al articolului 54 din Acordul privind SEE, că Google a abuzat de poziția sa dominantă pe pieţele naționale de servicii de căutare specializată de produse. Abuzul constă în faptul că, în cadrul rezultatelor de căutare din motorul său de căutare generală, Google a prezentat rezultatele din propriul serviciu de comparare a produselor într-un mod mai bogat din punct de vedere vizual decât pe cele ale serviciilor concurente de comparare a produselor, precum și în faptul că a aplicat algoritmul Panda numai acestor din urmă servicii. Consecința acestei practici a fost creșterea traficului generat de pagina de internet a Google pentru rezultate de căutare generală către pagina sa de internet pentru rezultate de căutare de produse și reducerea traficului către paginile de internet a serviciilor concurente de comparare a produselor. Aceasta a avut efecte cu potențial de restrângere a concurenței asupra diferitor piețe naționale de servicii de căutare generală pe internet, precum și asupra celor de servicii de căutare specializată de produse. Din punct de vedere teritorial și temporal, Comisia a constatat un asemenea abuz, începând din luna ianuarie 2008, în 13 țări SEE, în diferite perioade, și anume în Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Spania, Franța, Italia, Țările de Jos, Austria, Polonia, Suedia, Regatul Unit și Norvegia.

22. În decizia atacată, Comisia își motivează în esență aceste concluzii după cum urmează [10].

23. Comisia diferențiază între două piețe digitale, respectiv piața de servicii de căutare generală pe internet (denumită în continuare „piața de servicii de căutare generală”) și cea de servicii de căutare specializată de produse sau de servicii de comparare a produselor (denumită în continuare „piața de servicii de căutare specializată de produse”), ambele de dimensiune națională [11]. În privința primei piețe, ea arată că serviciile de căutare generală oferite pe paginile de internet – în sensul de platforme „bilaterale” – concurează pentru a stimula cât mai mulți utilizatori de internet să le folosească (gratuit) și pentru a consolida astfel cererea agenților de publicitate pentru o utilizare comercială (gratuită) [12].

24. Comisia constată bariere foarte ridicate în ceea ce privește intrarea pe pieţele naționale de servicii de căutare generală. Ea arată că pentru a putea intra pe aceste piețe sunt necesare investiții considerabile. Un motor de căutare pe internet poate funcționa bine numai dacă există suficienți utilizatori și un număr considerabil de solicitări de căutare. În plus, o finanțare suficientă presupune ca pe pagina de internet a acestor motoare de căutare să existe suficiente anunțuri publicitare plătite. Ambele aspecte profită liderului de piață și îngreunează intrarea pe această piață a unor noi furnizori [13]. Google deține din anul 2008 o poziție dominantă pe pieţele de servicii de căutare generală din toate țările SEE, cu excepția Republicii Cehe (în această țară numai din anul 2011) [14].

10 A se vedea și punctele 40-78 din hotărârea atacată.

11 Considerentul (154) și urm. al deciziei în litigiu.

12 A se vedea și punctul 43 din hotărârea atacată.

13 Considerentele (254), (269), (270) și (285) și urm. ale deciziei în litigiu; a se vedea de asemenea punctele 46 și 47 din hotărârea atacată.

14 Considerentul (264) și urm. al deciziei în litigiu; punctul 54 din hotărârea atacată.

25. În privința piețelor naționale de servicii de căutare specializată de produse, Comisia a arătat că succesul unui serviciu de comparare a produselor depinde, în primul rând, de volumul de trafic, așadar, de numărul de accesări ale paginii de internet respective de către utilizatorii de internet. Un volum semnificativ de trafic permite serviciilor de comparare a produselor să convingă vânzătorii să le furnizeze mai multe informații despre produsele lor și, astfel, să crească oferta acestora și să o facă mai atractivă pentru vânzători, agenții de publicitate, utilizatorii de internet și potențialii cumpărători și, prin urmare, să crească, veniturile acestora [15].

26. Potrivit Comisiei, practica imputată a determinat reducerea traficului generat pe paginile de căutare generală ale Google către serviciile concurente de comparare a produselor și creșterea în mod corespunzător a traficului generat pe aceste pagini către serviciul său de comparare a produselor. Utilizatorii de internet au accesat în aproximativ 95 % din cazuri primele zece rezultate de căutare generală de pe pagina de internet a Google, majoritatea accesând primele trei-cinci rezultate, generând astfel cel mai mare trafic. Poziționarea inferioară în clasamentul rezultatelor serviciilor concurente de comparare a produselor constituie un dezavantaj major pentru acestea [16], care nu poate fi înlocuit eficient prin alte surse de trafic [17].

27. În opinia Comisiei, practica în cauză a avut efecte cu potențial de restrângere a concurenței pe piețele naționale de servicii de căutare generală și de servicii de căutare specializată de produse. Pe acestea din urmă, practica respectivă ar putea avea ca efect încetarea activității concurenților, afectarea inovării și limitarea posibilităților consumatorilor de a accede la cele mai performante servicii. Astfel, ar fi afectată structura concurențială a acestor piețe. Pe piețele de servicii de căutare generală, Google ar fi folosit veniturile suplimentare generate de căutările speciale de produse pentru a-și consolida serviciul de căutare generală și a-și menține astfel poziția dominantă pe aceste piețe [18].

28. Pentru această practică, Comisia a aplicat Google o amendă în cuantum de 2 424 495 000 de euro, din care 523 518 000 de euro în solidar cu societatea Alphabet, în calitate de unic acționar al său [19].

C. Procedura în fața Curții și hotărârea atacată

29. Prin intermediul acțiunii introduse la Tribunal la 11 septembrie 2017, recurentele au solicitat anularea deciziei în litigiu. Cu titlu subsidiar, ele au solicitat anularea sau reducerea cuantumului amenzii care le-a fost aplicată.

30. Procedura în fața Tribunalului este prezentată pe larg la punctele 79-118 din hotărârea atacată.

31. În această procedură, s-au admis cererile de intervenție în susținerea concluziilor Comisiei formulate de Bureau européen des unions de consommateurs (Biroul European al Uniunilor Consumatorilor – BEUC), de Infederation Ltd (denumită în continuare „Foundem”), de Verband Deutscher Zeitschriftenverleger e. V. (denumită în continuare „VDZ”), de BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger e. V. (denumită în continuare „BDZV”), de

15 Considerentul (444) al deciziei în litigiu; punctul 64 din hotărârea atacată.

16 Considerentul (452) și urm. al deciziei în litigiu; punctul 65 din hotărârea atacată.

17 Considerentul (539) și urm. al deciziei în litigiu; punctul 66 din hotărârea atacată.

18 Considerentul (89) și urm. al deciziei în litigiu; punctul 67 din hotărârea atacată.

19 Considerentul (710) și urm. și articolul 2 din decizia în litigiu; punctul 78 din hotărârea atacată.

Visual Meta GmbH, de Twenga, de Autoritatea de Supraveghere a AELS, de Kelkoo și de Republica Federală Germania. S-a admis cererea de intervenție în susținerea concluziilor recurentelor formulată de Computer & Communication Industry Association (denumită în continuare „CCIA”).

32. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a anulat decizia în litigiu în măsura în care prin aceasta Comisia Europeană a constatat o încălcare a articolului 102 TFUE și a articolului 54 din Acordul privind SEE, săvârșită prin abuzul de poziție dominantă deținută de Google pe 13 piețe naționale de servicii de căutare generală. Tribunalul a respins acțiunea cu privire la celelalte capete de cerere și a confirmat constatarea din această decizie, potrivit căreia Google a abuzat de poziția dominantă pe 13 piețe naționale de servicii de căutare specializată de produse. În exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul a menținut amenda aplicată recurentelor în cuantumul stabilit de Comisie.

III. Procedura în fața Curții și concluziile părților

33. Prin actul depus la grefa Curții la 20 ianuarie 2022, recurentele au introdus recurs împotriva hotărârii atacate.

34. Prin actul depus la grefa Curții la 2 februarie 2022, recurentele au solicitat ca anexa 2 la cererea de recurs care conținea decizia în litigiu, în versiunea corespunzătoare anexei 1 la cererea introductivă, să fie tratată confidențial față de intervenienți. Tribunalul a admis deja în primă instanță un asemenea tratament confidențial. Prin Ordonanța din 22 martie 2022, președintele Curții a admis această cerere [20].

35. Prin actul depus la grefa Curții la 9 iunie 2022, PriceRunner International AB (denumită în continuare „PriceRunner”) a solicitat, în temeiul articolului 40 al doilea paragraf din Statutul Curții, să intervină în susținerea concluziilor Comisiei. Prin Ordonanța din 1 septembrie 2022, președintele Curții a admis această cerere. În aceasta s-a rezervat tratamentul confidențial al anexei 2 la cererea de recurs privind PriceRunner și acesteia i s-a permis să formuleze cererea de intervenție.

36. Prin actul depus la grefa Curții la 17 iunie 2022, FairSearch AISBL a solicitat, în temeiul articolului 40 al doilea paragraf din Statutul Curții, să intervină în susținerea concluziilor Comisiei. Prin Ordonanța din 1 septembrie 2022, președintele Curții a admis această cerere.

37. Recurentele solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– anularea deciziei în litigiu sau, cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal;

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată în procedura de recurs și în procedura în fața Tribunalului și

– obligarea PriceRunner la plata cheltuielilor de judecată aferente intervenției sale.

[20] Ordonanța Președintelui Curții din 22 martie 2022, Google și Alphabet/Comisia (C-48/22 P, nepublicată, EU:C:2022:207).

38. Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului și

– obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

39. CCIA solicită anularea hotărârii atacate, anularea deciziei în litigiu sau, cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată în legătură cu cererea sa de intervenție.

40. Autoritatea de Supraveghere AELS solicită respingerea recursului și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

41. BEUC solicită respingerea recursului și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată în legătură cu intervenția sa în procedura de recurs.

42. Foundem solicită respingerea recursului ca vădit inadmisibil sau ca nefondat în ansamblul său și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată în legătură intervenția sa.

43. Kelkoo solicită respingerea recursului ca inadmisibil în măsura în care privește constatările de fapt ale Tribunalului și ca nefondat în rest, precum și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată în legătură intervenția sa.

44. Ladenzeile (fosta Visual Meta GmbH), BDZV și VDZ solicită respingerea recursului în ansamblul său și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor aferente intervenției lor.

45. Twenga solicită respingerea motivelor invocate de recurente, confirmarea hotărârii atacate și a deciziei în litigiu și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

46. PriceRunner solicită respingerea recursului și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată în legătură cu intervenția sa.

47. Dezbaterile au avut loc în ședința din 19 septembrie 2023, în care părțile au răspuns la întrebările adresate de Curte.

48. Astfel cum s-a consemnat în procesul-verbal al ședinței, în urma unei întrebări adresate de Curte, recurentele și-au retras recursul împotriva acelei părți din hotărâre prin care Tribunalul a admis cererea acestora (punctul 1 din dispozitiv).

IV. Apreciere

A. Admisibilitate

49. Cererile formulate de Foundem și Kelkoo de respingere a recursului ca (vădit) inadmisibil nu pot fi primite. Nici în observațiile lor scrise, nici în declarațiile lor din timpul ședinței nu se pot identifica motive valabile în această privință.

50. În special susținerile Foundem, potrivit cărora recursul se întemeiază pe o prezentare care induce în eroare și lacunară a faptelor esențiale sau pe reevaluarea nepermisă a acestora, nu îndeplinesc cerințele recunoscute în jurisprudență pentru dovedirea inadmisibilității recursului. Această situație există numai atunci când se urmărește o nouă examinare a faptelor sau a probelor, care nu este în principiu de competența Curții în procedura de recurs [21]. Însă nu este cazul pentru niciunul dintre motivele invocate în prezentul recurs. În plus, nici din susținerile Foundem și nici din cele ale Kelkoo nu se poate deduce în mod clar dacă și în ce măsură pretinsa contestare în recurs a constatărilor de fapt ale Tribunalului este diferită de pretinsa lor apreciere juridică eronată în drept.

51. Prin urmare, recursul este admisibil.

B. Motivele de recurs

52. În susținerea recursului, recurentele invocă patru motive.

53. Prin intermediul primului motiv, recurentele critică în esență faptul că Tribunalul nu a avut în vedere faptul că Google nu a fost obligată să acorde serviciilor concurente de comparare a produselor acces nediscriminatoriu la serviciul său de căutare pe internet, în special la „casetele” destinate serviciului de căutare de produse.

54. Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurentele critică mai multe erori de drept săvârșite de Tribunal prin faptul că a reținut că în decizia în litigiu s-a dovedit că comportamentul Google s-a îndepărtat de la mijloacele care guvernează concurența normală bazată pe merite.

55. Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentele susțin că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a apreciat legătura de cauzalitate dintre practica imputată și efectele probabile ale acesteia, în special pentru că nu a pus în discuție lipsa unei analize contrafactuale din decizia în litigiu.

56. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurentele reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept atunci când a reținut că Comisia nu este obligată să analizeze dacă practica imputată a fost de natură să excludă de pe piață și concurenții la fel de eficienți.

C. Abuz sau mijloace care guvernează concurența bazată pe merite? (primul și al doilea motiv)

1. Observații preliminare

57. Primul și al doilea motiv privesc problema dacă Tribunalul a săvârșit o eroare drept atunci când a confirmat că practica imputată se îndepărtează de la mijloacele concurenței normale bazate pe merite și că este, prin urmare, abuzivă în sensul articolului 102 TFUE. În timp ce obiectul celui de al doilea motiv este constituit în general din diferite critici privind delimitarea

[21] A vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland și alții/Comisia (C-817/18 P, EU:C:2020:637, punctul 46), și Hotărârea din 22 iunie 2023, DI/BCE (C-513/21 P, EU:C:2023:500, punctul 53 și jurisprudența citată).

dintre concurența bazată pe merite și comportamentul abuziv, primul motiv se referă la problema specială privind aplicabilitatea criteriilor recunoscute printre altele în Hotărârea Bronner [22] (denumite în continuare „criteriile Bronner”).

58. Curtea a dezvoltat criteriile Bronner în scopul de a examina dacă este abuziv refuzul unei întreprinderi dominante de a acorda concurenților săi acces (nediscriminatoriu) la un factor de producție esențial, de exemplu la o licență pentru utilizarea unui drept de proprietate intelectuală sau la o infrastructură aflată în proprietatea sa. Această jurisprudență este discutată deja de mult timp sub denumirea-cheie de „facilitate esențială” („essential facility”) [23]. Astfel cum se dovedește și în prezenta cauza, domeniul de aplicare al acestor criterii este foarte controversat. În opinia noastră, aplicarea lor trebuie să rămână limitată la cazurile, recunoscute inițial, de refuz de furnizare și de acces. Dacă, precum în speță, nu există un asemenea refuz și dacă este vorba numai despre condiții de furnizare sau de acces inechitabile sau discriminatorii, rezultă că aplicarea lor nu poate fi avută în vedere.

59. Spre deosebire de ordinea de examinare aleasă de Tribunal pentru al cincilea motiv [24], vom trata mai întâi primul motiv (punctul 2 de mai jos) și apoi al doilea motiv (punctul 3 de mai jos), cu scopul de a examina dacă Tribunalul putea să confirme corect în drept că practica imputată era abuzivă.

2. Aplicabilitatea criteriilor Bronner (primul motiv)

a) Sinteza criticilor din cadrul primului motiv

60. Prin intermediul primului motiv, recurentele critică în esență faptul că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept întrucât nu a ținut seama de criteriile Bronner, înlocuind în mod nepermis în acest scop motivarea din decizia în litigiu (primul aspect), și a declarat că nu sunt aplicabile (al doilea aspect). Aceste criterii sunt însă aplicabile oricărei obligații a unei întreprinderi dominante de a acorda concurenților acces la o facilitate esențială, precum și, în principiu, tuturor formelor inegalității de tratament. Shopping Units, care sunt afișate pe pagina de rezultate generale a Google, constituie o infrastructură separată creată de ea. Plasarea mai avantajoasă a rezultatelor serviciului propriu de comparare a produselor privește, așadar, problema unui acces inegal, dar compatibil cu concurența bazată pe merite, la această infrastructură în sensul Hotărârii Bronner. Ținând seama însă de decizia în litigiu, Google trebuie să permită serviciilor concurente de comparare a produselor acces egal la Shopping Units. Tribunalul a respins în mod neîntemeiat această argumentație.

61. Comisia, susținută de intervenienți, contestă faptul că Tribunalul a înlocuit motivarea deciziei în litigiu. De asemenea, Comisia opune în esență faptul că casetele din Shopping Units nu constituie o infrastructură separată. Dimpotrivă, acestea fac parte din pagina de rezultate generale a Google, la care a acordat deja acces serviciilor concurente de comparare a produselor. Critica formulată în decizia în litigiu nu vizează în esență problema accesului la o infrastructură separată, ci practica Google de a afișa prioritar pe pagina sa de rezultate generale rezultatele

22 Hotărârea din 26 noiembrie 1998 (C-7/97, EU:C:1998:569, punctul 37 și urm.).

23 A se vedea, mai recent, Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauzele Deutsche Telekom/Comisia și Slovak Telekom/Comisia (C-152/19 P și C-165/19 P, EU:C:2020:678, punctul 56 și urm.), și Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 55 și urm.).

24 A se vedea punctul 136 și urm. din hotărârea atacată.

propriului serviciu de comparare a produselor în raport cu cele ale serviciilor concurente de comparare a produselor, practică ce le poate exclude pe acestea de pe piață. Potrivit Comisiei, criteriile Bronner nu sunt aplicabile nici în general și nici într-un astfel de caz de autofavorizare.

b) Constatările criticate ale Tribunalului

62. Primul motiv privește considerațiile de la punctele 212-249 din hotărârea atacată, care vizează, ca răspuns la al doilea aspect al celui de al cincilea motiv de acțiune, următoarele constatări.

63. Tribunalul face mai întâi trimitere la considerentele (649)-(651) ale deciziei în litigiu, potrivit cărora există trei motive pentru care criteriile Bronner nu sunt aplicabile situației de fapt din speță. *Primo*, abuzurile prin efect de pârghie constituie forme bine stabilite și autonome de abuz, care se abat de la concurența pe bază de merite. *Secundo*, practicile imputate nu constituie un refuz pasiv al accesului din partea Google la paginile sale de rezultate generale, ci un favoritism activ prin promovarea propriului serviciu de comparare a produselor în detrimentul serviciilor concurente. *Tertio*, spre deosebire de cazul care a făcut obiectul Hotărârii Bronner, în speță nu este necesar ca întreprinderea dominantă să cedeze un activ sau să încheie acorduri cu persoane pe care nu le-a ales, pentru a pune capăt abuzului [25].

64. După o prezentare a criteriilor Bronner, inclusiv a criteriului privind caracterul indispensabil al accesului la facilitățile esențiale în scopul menținerii sau facilitării concurenței [26], Tribunalul tratează aspectul dacă condițiile în care Google acordă serviciilor concurente de comparare a produselor acces la paginile de rezultate ale propriului serviciu de căutare generală trebuie să se conformeze acestor criterii [27].

65. *În primul rând*, în ceea ce privește, printre altele, secțiunea 7.2.4.2 și considerentele (662), (699) și (700) litera (c) ale deciziei în litigiu, Tribunalul reține că decizia urmărește în esență să asigure serviciilor concurente de comparare a produselor acces egal la paginile de rezultate ale serviciului de căutare generală al Google – indiferent de tipul de rezultate –, acces care până acum a fost rezervat serviciului Google de comparare a produselor [28].

66. *În al doilea rând*, Tribunalul constată, în esență, în legătură cu considerentele (341), (342), (344) și (649)-(652) ale deciziei în litigiu că, pentru a dovedi abuzul, Comisia nu s-a bazat pe criteriile Bronner, ci pe jurisprudența aplicabilă abuzurilor prin efect de pârghie. Ea a considerat că Google și-a folosit poziția dominantă pe piața serviciilor de căutare generală pentru a favoriza propriul serviciu de comparare a produselor pe piața serviciilor de căutare specializată de produse, iar acest favoritism a condus la o blocare potențială sau reală a concurenței pe această piață din aval [29]. Tribunalul adaugă faptul că „pagina de rezultate generale a Google prezintă caracteristici care o apropie de o facilitate esențială […] în sensul în care nu există în prezent niciun substitut real sau potențial care să permită înlocuirea sa pe piață în mod viabil din punct de vedere economic”. În această privință, el face trimitere la punctele 170-173 din hotărârea atacată și la secțiunea 7.2.4 din decizia în litigiu. Potrivit acestora, traficul de pe paginile de rezultate generale ale Google reprezenta o mare parte din traficul către serviciile concurente de comparare a produselor și nu putea fi înlocuit efectiv sau „în mod viabil din punct de vedere economic” de alte

25 Punctul 212 din hotărârea atacată.

26 Punctele 213-217 din hotărârea atacată.

27 Punctul 218 și urm. din hotărârea atacată.

28 Punctele 219-222 din hotărârea atacată.

29 Punctul 223 din hotărârea atacată.

surse de trafic disponibile lor. Comisia a considerat că acest trafic era, așadar, „indispensabil” pentru serviciile concurente de comparare a produselor [30]. În fine, în secțiunea 7.3 din decizia în litigiu, Comisia a concluzionat că practica imputată poate „conduce la eliminarea potențială a întregii concurențe” [31].

67. *În al treilea rând*, Tribunalul arată, într-o exprimare oarecum complicată, că deși practica imputată „nu [este străină] de problematica accesului”, aceasta este distinctă, în elementele sale constitutive, de refuzul de acces sau de furnizare în sensul Hotărârii Bronner. Aceste criterii nu trebuie, prin urmare, aplicate unui asemenea comportament autonom, chiar dacă acesta poate avea aceleași efecte de excludere [32]. Un „refuz” de furnizare implică, pe de o parte, un caracter expres, și anume existența unei „cereri” sau, în orice caz, a unei dorințe de a primi acces și a unui „refuz” corelativ. Pe de altă parte, este necesar ca efectul de excludere să rezide în primul rând în refuzul ca atare, și nu într-o practică extrinsecă, cum ar fi, în special, o altă formă de abuz prin efect de pârghie. În lipsa refuzului expres de furnizare, practicile cu efecte echivalente, care, având în vedere elementele lor constitutive care se îndepărtează prin însăși natura lor de la concurența bazată pe merite, constituie o încălcare autonomă a articolului 102 TFUE, nu trebuie analizate din punctul de vedere al condițiilor stricte prevăzute pentru un asemenea refuz [33].

68. Potrivit Tribunalului, toate sau cel puțin majoritatea practicilor de excludere pot, în plus, constitui un refuz implicit de furnizare, întrucât tind să îngreuneze accesul pe o piață. Cu toate acestea, criteriile Bronner nu pot fi aplicate tuturor acestor practici. Acest lucru ar însemna să se ignore litera și spiritul articolului 102 TFUE, al cărui domeniu de aplicare nu se limitează la practicile abuzive privind bunuri sau servicii „indispensabile” în sensul acestei hotărâri [34]. În jurisprudența privind problemele de acces la un serviciu, ca în cazul comprimării marjei și al vânzărilor legate, nu a mai fost necesar să se demonstreze condiția caracterului indispensabil [35].

69. Tribunalul consideră, așadar, că criteriile Bronner sunt neaplicabile în speță [36]. Diferența de tratament imputată Google și constituită din exploatarea unui efect de pârghie este o formă autonomă de abuz [37].

70. În fine, Tribunalul respinge, printre altele, argumentul Google, potrivit căruia obligația unei întreprinderi dominante pe piață, care acționează în mod abuziv, de a ceda active, de a încheia contracte sau de a oferi acces la serviciul său în condiții nediscriminatorii implică în mod necesar aplicarea criteriilor Bronner. El arată că nu poate exista un automatism între criteriile de calificare juridică a abuzului și măsurile corective care permit remedierea acestuia. În consecință, criteriul necesității de a ceda active sau de a încheia contracte pentru a pune capăt încălcării nu se aplică încălcărilor active care, precum în prezenta cauză, sunt distincte de un simplu refuz de furnizare [38].

30 Punctele 224-227 din hotărârea atacată cu trimitere la considerentele (285)-(305), (544), (568), (580) și (588) ale deciziei în litigiu.

31 Punctul 228 din hotărârea atacată cu trimitere la considerentul (594) al deciziei în litigiu.

32 Punctele 229-231 din hotărârea atacată cu trimitere la considerentul (649) al deciziei în litigiu.

33 A se vedea în acest sens punctele 232 și 233 din hotărârea atacată, reformulate de noi pentru o mai bună înțelegere.

34 Punctul 234 din hotărârea atacată cu trimitere la Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauzele Deutsche Telekom/Comisia și Slovak Telekom/Comisia (C-152/19 P și C-165/19 P, EU:C:2020:678, punctele 85-89).

35 Punctul 235 din hotărârea atacată cu trimitere la Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 55-58), la Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 75), și la Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia (T-201/04, EU:T:2007:289, punctul 961).

36 Punctul 236 din hotărârea atacată cu trimitere la Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, punctele 48 și 49).

37 Punctele 237-240 din hotărârea atacată cu trimitere, printre altele, la Concluziile avocatului general Mazák prezentate în cauza TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2010:483, punctul 32), precum și la Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 45).

38 Punctele 241-247 din hotărârea atacată.

c) Apreciere

1) Diferența de tratament determinată de autofavorizare constituie o formă autonomă de abuz?

71. Precizările oarecum complicate și redundante ale Tribunalului de la punctul 212 și următoarele din hotărârea atacată sunt noi în această privință, întrucât o diferență de tratament sub forma unei autofavorizări a unei întreprinderi dominante este calificată pentru prima dată în jurisprudență ca abuzivă prin efectul de pârghie în sensul articolului 102 TFUE. Astfel cum vom demonstra în continuare, această interpretare poate fi însă susținută de criteriile dezvoltate în jurisprudența actuală privind aplicarea noțiunii de abuz și nu relevă, așadar, o eroare de drept.

72. Practica imputată constă în esență în faptul că Google s-a folosit printr-un efect de pârghie de poziția sa incontestabil dominantă de pe piața din amonte a serviciilor de căutare generală, în scopul de a crea, pe piața din aval a serviciilor de căutare specializată de produse, pe care nu deținea o asemenea poziție, un avantaj concurențial pentru propriul serviciu de comparare a produselor în raport cu serviciile concurente de căutare de produse. Acest avantaj s-a bazat pe favorizarea propriului serviciu de comparare a produselor pe pagina de căutare generală ca urmare a solicitărilor de căutare specializată de produse realizate de utilizatorii de internet. Prin folosirea unor algoritmi speciali, mai ales a algoritmului Panda, Google a prezentat rezultatele de căutare ale serviciului său de comparare a produselor pe pagina sa de căutare generală pe poziția cea mai de sus și, prin informații atractive oferite prin imagini și text, le-a evidențiat în Shopping Units. În schimb, rezultatele de căutare ale serviciilor concurente de comparare a produselor apăreau pe această pagină doar pe un loc inferior, sub forma unui link albastru. Este de asemenea cert că Comisia a demonstrat și Tribunalul a confirmat că această practică a avut o influență durabilă asupra comportamentului utilizatorilor și a traficului în favoarea Google și în detrimentul serviciilor concurente de comparare a produselor. În secțiunile 7.1 și 7.2 din decizia în litigiu, această diferență de tratament datorată autofavorizării este calificată drept formă autonomă de abuz [39]. În această privință, decizia menționată se întemeiază printre altele pe jurisprudența privind abuzul prin intermediul unui efect de pârghie [40].

73. Astfel cum arătăm în continuare mai jos, această practică imputată constituie o îndepărtare de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite, care nu poate fi pusă în discuție de criteriile Bronner.

74. În acest scop, vom analiza mai întâi criteriile juridice dezvoltate în jurisprudența referitoare la noțiunea de abuz de la articolul 102 TFUE și în special la diferența de tratament al concurenților realizată de o întreprindere dominantă (punctul 2 de mai jos). În final, ne vom ocupa de argumentul invocat de Google, potrivit căruia o asemenea diferență de tratament poate constitui un abuz numai dacă sunt îndeplinite criteriile Bronner (punctul 3 de mai jos). După aceea, vom examina în detaliu criticile îndreptate împotriva constatărilor de la punctul 212 și următoarele din hotărârea atacată (punctul 4 de mai jos).

2) Criterii generale de apreciere a unui abuz săvârșit prin diferența de tratament al concurenților.

75. Reperul pentru identificarea criteriilor pertinente în scopul constatării unei îndepărtări de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite și a unui abuz este articolul 102 litera (c) TFUE. Această dispoziție reglementează în mod expres un caz special de diferență de tratament

39 A se vedea considerentul (331) și urm., în special considerentele (334) și (341) și urm. ale deciziei în litigiu.

40 Hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia (C-333/94 P, EU:C:1996:436, punctul 25).

din partea unei întreprinderi dominante pe piață. Potrivit acesteia, abuzul poate consta *în special* în „aplicarea în raporturile cu partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial”.

76. Prin acest exemplu normativ este avută în vedere în primul rând o discriminare între diferiți parteneri comerciali sau concurenți ai întreprinderii dominante [41]. Potrivit unei jurisprudențe constante, cazurile reglementate la literele (a)-(d) ale acestui articol constituie însă o enumerare neexhaustivă a practicilor abuzive [42]. Prin urmare, este în principiu posibil să fie calificate drept abuzive și alte forme ale inegalității de tratament, similare acestui exemplu normativ special și de asemenea cu efecte negative asupra concurenței.

77. Această premisă corespunde, pe de o parte, principiului recunoscut potrivit căruia unei întreprinderi dominante îi revine o răspundere specială de a nu aduce atingere prin comportamentul său unei concurențe efective și nedenaturate pe piața internă [43]. Pe de altă parte, noțiunea de „folosire abuzivă a unei poziții dominante” în sensul articolului 102 TFUE, este o noțiune obiectivă – dar neprecizată –, ale cărei condiții trebuie dovedite în fiecare caz în parte. Potrivit unei jurisprudențe constante, este vorba despre practici care, pe o piață unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii care o domină, au ca efect, prin recurgerea la mijloace care se îndepărtează de cele care guvernează o concurență normală bazată pe merite între operatorii economici, să împiedice menținerea sau dezvoltarea concurenței existente [44]. Examinarea caracterului abuziv al unei practici a unei astfel de întreprinderi sau conformarea sa la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite trebuie efectuată luând în considerare toate împrejurările specifice ale cauzei [45].

78. În cadrul primului motiv, se ridică, așadar, întrebarea dacă diferența de tratament determinată de autofavorizare, imputată societății Google, este o practică echivalentă cu exemplul normativ de la articolul 102 litera (c) TFUE, care dezavantajează, din punctul de vedere al concurenței, serviciile concurente de comparare a produselor într-un mod care se îndepărtează de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite. În cadrul primului motiv, Google consideră în schimb că răspunsul la această întrebare poate fi afirmativ numai atunci când sunt întrunite cumulativ criteriile Bronner. Aceste criterii de strictă interpretare nu sunt însă îndeplinite în speță.

79. Considerăm că acest argument nu este concludent.

80. Criteriile Bronner privesc în mod tipic o situație în care o întreprindere dominantă refuză concurenților săi accesul la o infrastructură aflată în proprietatea acestei întreprinderi și pe care a creat-o pentru propriile activități. Reiese din jurisprudență că un astfel de refuz poate constitui un abuz numai dacă, în primul rând, este de natură să elimine *orice* concurență pe piața relevantă din

41 A se vedea în acest sens Hotărârea din 19 aprilie 2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-525/16, EU:C:2018:270, punctele 24 și 25 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Mazák prezentate în cauza TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2010:483, punctul 32).

42 Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 172), Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 26), și Hotărârea din 16 martie 2023, Towercast (C-449/21, EU:C:2023:207, punctul 46).

43 Jurisprudența constantă, a se vedea numai Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții (C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 153), și Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 76 și jurisprudența citată).

44 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 77 și jurisprudența citată).

45 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 78), și Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations (C-680/20, EU:C:2023:33, punctele 40 și 44 și jurisprudența citată).

partea solicitantului accesului, în al doilea rând, nu poate fi justificat în mod obiectiv și, în al treilea rând, infrastructura în sine este *indispensabilă* desfășurării activității concurentului, în sensul că nu există niciun substitut real sau potențial pentru această infrastructură [46]. În condițiile existenței unor asemenea împrejurări excepționale, Curtea a recunoscut deja în Hotărârea Magill criterii corespunzătoare pentru cazul unui refuz de furnizare sau al refuzării unei licențe de către titularul dreptului de proprietate intelectuală [47].

81. În concordanță cu jurisprudența existentă a Curții, considerăm că criteriile Bronner ar trebui aplicate numai în limite stricte și doar la cazurile comparabile de refuz de acces sau de furnizare. Această apreciere nu se aplică însă practicilor de natura celor din speță, care, astfel cum relevăm la punctul 88 și următoarele de mai jos, nu sunt comparabile cu un astfel de refuz, dar care, în special din cauza caracterului lor inechitabil și discriminatoriu, se îndepărtează de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite.

82. În continuare, demonstrăm de ce, în definitiv, Tribunalul a putut să rețină fără a săvârși o eroare de drept că aceste criterii nu sunt aplicabile în speță.

3) Absența unui caz special de abuz care rezultă din refuzul de acces sau de furnizare (criteriile Bronner)

83. Astfel cum s-a recunoscut în jurisprudență, criteriile stricte Bronner sunt justificate de împrejurările specifice ale unui refuz de acces sau de furnizare și, ținând seama de scopurile pe care le urmăresc, au doar un domeniu de aplicare foarte limitat [48].

84. Aceste criterii au un caracter excepțional și nu sunt în general potrivite pentru a constata existența unui abuz [49]. În cazul specific al unui asemenea refuz, cu ajutorul lor ar trebui să se stabilească un echilibru echitabil între utilizarea în principiu exclusivă a unui drept de proprietate (intelectuală) și libertatea de a contracta a întreprinderii dominante, pe de o parte, și facilitarea sau menținerea concurenței, pe de altă parte.

85. Astfel cum arată și Tribunalul la punctul 217 din hotărârea atacată, criteriile stricte Bronner, în special cel al naturii indispensabile și cel al riscului de eliminare a oricărei concurențe, sunt expresia concretă a două obiective aflate în conflict [50].

86. Pe de o parte, aceste criterii țin seama de necesitatea de a proteja dreptul garantat de drepturile fundamentale și libertatea întreprinderii (dominante) de a-și alege partenerii contractuali și de a dispune de proprietatea sa. Astfel, orice obligație de acces sau de furnizare

46 A se vedea în acest sens Hotărârea din 26 noiembrie 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, punctul 41), Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 44), și Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 79). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 61).

47 Hotărârea din 6 aprilie 1995, RTE și ITP/Comisia (C-241/91 P și C-242/91 P, EU:C:1995:98, punctul 50 și urm.). A se vedea și Hotărârea din 29 aprilie 2004, IMS Health, (C-418/01, EU:C:2004:257, punctul 35 și urm.).

48 A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 45 și urm.), și Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 78 și urm.).

49 În exprimarea stilistică din Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauzele Deutsche Telekom/Comisia și Slovak Telekom/Comisia (C-152/19 P și C-165/19 P, EU:C:2020:678, punctul 63): „Condițiile Bronner subordonează constatarea unei practici abuzive unui standard juridic deosebit de ridicat. Acestea reprezintă oarecum un «vârf» în contextul normativ al articolului 102 TFUE.”

50 În rezumat, a se vedea Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctele 63-65).

față de concurenții săi, prevăzută la articolul 102 TFUE pentru această întreprindere, este corelată cu o ingerință în acest drept și în această libertate și ar trebui, așadar, cântărită și justificată cu atenție [51].

87. Pe de altă parte, criterii mai puțin stricte decât criteriile Bronner pentru recunoașterea unui abuz prin refuzul de acces sau de furnizare ar fi, la rândul lor, de natură a afecta în mod excesiv concurența, inclusiv în detrimentul consumatorilor. Numai atunci când unei întreprinderi i se permite să utilizeze exclusiv ea însăși facilitățile create sau drepturile de proprietate (intelectuală) se promovează sau se menține stimulentul său inițial de a investi în acestea [52]. Cu alte cuvinte, acest stimulent este un motor esențial pentru investiții și inovații, al căror scop este tocmai de a promova procesul concurențial. O obligație de acces sau de furnizare, impusă în temeiul articolului 102 TFUE, ar putea însă diminua sau distruge acest stimulent, atât pentru întreprinderea dominantă, cât și pentru concurenții săi. Aceasta ar permite concurenților să profite de roadele unor asemenea investiții sau inovații ale întreprinderii dominante, fără a fi obligați să investească ei înșiși în construirea unei infrastructuri concurente. Acest comportament, denumit și parazitism (*free riding*), poate, așadar, să afecteze negativ concurența pe termen lung, inclusiv bunăstarea consumatorilor. Promovarea pe termen scurt a concurenței, pe baza obligației de acces sau de furnizare, nu poate compensa acest efect negativ [53]. În această privință, este necesar să se aibă în vedere și faptul că *obiectivul principal* al articolului 102 TFUE este de a apăra concurența în general, inclusiv interesele consumatorilor, iar nu interesele concurenților individuali [54].

88. În lumina acestei fundamentări a criteriilor Bronner, nu putem întrevedea de ce includerea, din punctul de vedere al dreptului concurenței, a practicii imputate în categoria diferenței de tratament prin autofavorizare trebuie supusă unor criterii atât de stricte pentru a putea constata un abuz. În plus, prin aceasta s-ar reduce în mod nejustificat efectul util al articolului 102 TFUE [55].

89. Or, Curtea a statuat deja că aceste criterii nu se aplică atunci când – spre deosebire de cazul care a făcut obiectul Hotărârii Bronner – o întreprindere dominantă acordă acces la infrastructura sa sau, cum este cazul în sectorul telecomunicațiilor, este obligată chiar să acorde acces în temeiul legislației aplicabile, dar îl supune unor condiții inechitabile. Astfel de practici pot constitui, așadar, forme autonome de abuz, în măsura în care pot avea pe piața relevantă cel puțin efecte anticoncurențiale eventuale sau chiar efecte de excludere. Acest lucru este cu atât mai evident atunci când accesul la o asemenea infrastructură, la un anumit serviciu sau la un anumit input este *indispensabil* pentru a permite concurenților întreprinderii dominante să funcționeze în mod rentabil pe o piață din aval [56].

51 A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 46), și Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 64).

52 Această problemă, denumită și „hold-up”, este descrisă mai detaliat de Comisie în considerentul (16) literele (e) și (f) al Orientărilor privind restricțiile verticale (JO 2022, C 248, p. 1).

53 A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 47), și Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 65).

54 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 73). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 65).

55 A se vedea Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 58 *in fine*).

56 A se vedea în acest sens Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 50 și urm.), și Hotărârea Slovak Telekom/Comisia (C-165/19 P, EU:C:2021:239, punctul 50 și urm.). A se vedea și Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, (C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 54-58 și 70-72), și Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctele 75 și 96).

90. În ceea ce privește autofavorizarea imputată societății Google, considerăm că este vorba despre o formă autonomă de abuz prin aplicarea unor condiții de acces inechitabile pentru serviciile concurente de comparare a produselor, cu condiția să aibă efecte anticoncurențiale cel puțin potențiale (punctul 159 și următoarele de mai jos). Criteriile Bronner nu se aplică unei asemenea forme de abuz.

91. Contrar susținerilor recurentelor, în speță nu există niciun *refuz* de acces sau de furnizare în sensul criteriilor Bronner. În cazul lipsei aplicării acestor criterii, nu va fi restrâns în mod inechitabil nici dreptul de proprietate al Google asupra infrastructurii serviciului său general de căutare sau libertatea sa contractuală și cu atât mai puțin va fi afectată disponibilitatea sa de a realiza investiții sau inovații. În schimb, intervenienții în susținerea Comisiei au arătat în mod convingător, mai ales în cadrul ședinței, că nu au solicitat niciodată societății Google să le acorde acces la casetele Shopping Units ca infrastructură pretins separată sau să încheie un contract în această privință. Dimpotrivă, ei au solicitat desființarea acestora și revenirea la practica inițială de afișare și la clasamentul inițial al rezultatelor de căutare, bazat exclusiv pe relevanța criteriilor de căutare indicate de utilizatorii de internet.

92. Astfel cum Tribunalul a constatat la punctele 177 și 178 din hotărârea atacată, fără a săvârși o eroare de drept, modelul comercial al Google se bazează mai degrabă pe a oferi o infrastructură în principiu deschisă, concepută pentru a atrage un maximum de utilizatori de internet și pentru a genera un trafic maxim, în scopul de a obține efectele de rețea necesare succesului său comercial. Prin urmare, urmând logica modelului său comercial, ea acordă dintotdeauna serviciilor concurente de comparare a produselor acces la pagina sa de rezultate generale. Prin intermediul practicii imputate, ea a prezentat însă rezultatele acestora, aplicând printre altele algoritmi speciali, neaplicabili propriului serviciu de comparare a produselor, în așa mod și pe un loc atât de depărtat de primele rezultate încât utilizatorii de internet le considerau de regulă neinteresante. Cu alte cuvinte, această inegalitate de tratament bazată pe autofavorizare avea la bază condiții de acces inechitabile în sensul jurisprudenței citate la punctul 89 de mai sus, care prin influența înșelătoare asupra comportamentului utilizatorilor s-a repercutat negativ asupra rentabilității activității serviciilor concurente de comparare a produselor de pe piața din aval de servicii de căutare specializată de produse. Astfel cum în mod întemeiat arată atât Comisia, cât și Tribunalul[57], pentru această practică s-a folosit un efect de pârghie, care a constat în faptul că Google și-a exploatat poziția sa dominantă de pe piața serviciilor de căutare generală pe internet, pentru a obține avantaje concurențiale pe piața din aval de servicii de căutare specializată de produse, pe care nu deținea (încă) o asemenea poziție.

93. Considerațiile de la punctul 212 și următoarele din hotărârea atacată nu pot fi, așadar, puse în discuție.

94. Astfel cum reiese și din cuprinsul punctului 234 și următoarele din hotărârea atacată, această concluzie este confirmată în special de jurisprudența existentă privind condițiile inechitabile de acces sau de furnizare, care determină totodată o diferență de tratament între întreprinderea dominantă și concurenții săi.

[57] Considerentele (331) și urm. și (652) ale deciziei în litigiu; punctele 223 și 237-240 din hotărârea atacată.

95. Prezentul caz de autofavorizare relevă în special o anumită apropiere de cazurile de micșorare a marjei concurenților sau de „comprimare a marjei”[58]. În aceste cazuri, un operator de telecomunicații integrat vertical și care domină piața din amonte se folosește de împrejurarea că concurenții care operează pe piața din aval sunt dependenți de serviciile sale de acces – în concret, de accesul la bucla locală – și pentru care trebuie să plătească o remunerație. Datorită acestei tarifări și accesului său privilegiat, în special la un preț redus, această întreprindere poate oferi clienților finali prețuri mai mici pentru serviciile sale de pe piața din aval, care nu permit concurenților, ținând seama de costurile de acces mai ridicate, să se mențină pe această piață fără a înregistra pierderi, chiar dacă sunt la fel de eficienți[59]. Marja lor este astfel atât de redusă încât nu mai pot opera eficient fiind în final îndepărtați de pe piață. În această privință, este vorba, în concret, despre tarifări abuzive din partea întreprinderii dominante, care determină în cele din urmă o diferență de tratament între această întreprindere și concurenții săi în ceea ce privește condițiile de acces pentru inputul care este esențial pentru activitatea de pe piața din aval.

96. Chiar dacă nu implică o tarifare abuzivă, practica imputată este absolut comparabilă cu practica descrisă mai sus, așa cum susține și Comisia. Astfel cum am demonstrat la punctul 72 de mai sus, Google s-a folosit de poziția sa dominantă pe piața din amonte de servicii de căutare generală pe internet, în scopul de a obține un avantaj concurențial pentru propriul serviciu de comparare a produselor pe piața din aval de servicii de căutare specializată de produse și de a defavoriza serviciile concurente de comparare a produselor. Potrivit constatărilor – care nu mai sunt puse în discuție – ale Comisiei și ale Tribunalului, ultimele servicii menționate depindeau de traficul generat pe pagina de rezultate generale a Google pentru succesul lor comercial și pentru a putea rămâne pe piață.

97. Astfel cum susțin Comisia și intervenții săi, devierea aferentă a traficului nu se baza pe o calitate mai bună a serviciului Google de comparare a produselor. Dimpotrivă, ea rezulta numai din autofavorizare și din efectul de pârghie asupra paginii Google de rezultate generale, prin urmare din exploatarea poziției sale dominante de pe piața de servicii de căutare generală pe internet[60]. Acest lucru este confirmat de împrejurarea menționată în considerentul (343) al deciziei în litigiu, și anume că serviciul Froogle de comparare a produselor, oferit inițial de Google pe o pagină de internet separată, nu a avut succes și că s-a dovedit că doar practica imputată a modificat în mod evident această situație. În mod corespunzător, în considerentul (380) și următoarele ale deciziei în litigiu se precizează că serviciul Google de comparare a produselor împărtășea multe caracteristici cu serviciile concurente de comparare a produselor, astfel încât aplicarea algoritmilor de ajustare asupra acestuia l-ar fi predispus la aceleași retrogradări în rezultatele de căutare generală[61].

[58] Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603), Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige (C-52/09, EU:C:2011:83), Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia (C-295/12 P, EU:C:2014:2062), și Hotărârile din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238) și Slovak Telekom/Comisia (C-165/19 P, EU:C:2021:239).

[59] A se vedea situațiile descrise în Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 4), și în Hotărârile din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 16) și Slovak Telekom/Comisia (C-165/19 P, EU:C:2021:239, punctul 16).

[60] A se vedea punctele 287 și 288 din hotărârea atacată, potrivit cărora o asemenea diferență de tratament, departe de a fi rezultatul unei diferențe obiective între două tipuri de rezultate de căutare, este rezultatul unei alegeri a Google de a trata rezultatele serviciilor concurente de comparare într-un mod mai puțin favorabil decât pe cele ale propriului său serviciu de comparare, prin afișarea și poziționarea acestora într-un mod mai puțin vizibil.

[61] A se vedea și punctul 61 din hotărârea atacată.

98. Această formă a diferenței de tratament prin autofavorizare constituie, prin urmare, un comportament care se îndepărtează de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite, în măsura în care este de natură să afecteze concurența (punctul 159 și următoarele de mai sus).

99. În cele ce urmează, vom prezenta detaliat de ce sunt inoperante criticile invocate, în cadrul primului motiv, împotriva considerațiilor corespunzătoare ale Tribunalului (și ale Comisiei).

4) Detalierea criticilor din cuprinsul primului motiv

i) Primul aspect al primului motiv

100. Prin intermediul primului aspect al primului motiv, recurentele reproșează Tribunalului că la punctele 224-228 din hotărârea atacată s-a substituit în mod nepermis Comisiei. În pofida lipsei dovezii din decizia în litigiu, Tribunalul a diferențiat la aceste puncte, în mod neîntemeiat, prezenta cauză de cea care a stat printre altele la baza Hotărârii Bronner. El a recunoscut, așadar, în mod nelegal, că Google trebuia să acorde serviciilor concurente de comparare a produselor acces nediscriminatoriu la serviciul său de căutare pe internet, în special la „casetele” destinate serviciului de căutare de produse. De asemenea, prin intermediul considerațiilor criticate, Tribunalul a înlocuit în mod nepermis considerentele acestei decizii.

101. Considerăm că acest prim aspect al primului motiv este în ansamblul său nefondat.

102. Prin considerațiile criticate, Tribunalul constată în special că, *primo*, pagina de rezultate generale a Google are caracteristici care o apropie de o facilitate esențială[62], *secundo*, Comisia a considerat că traficul generat de aceasta a fost indispensabil pentru serviciile concurente de comparare a produselor[63] și, *tertio*, ea a ajuns la concluzia că practica imputată putea duce la eliminarea oricărei concurențe[64].

103. Constatarea că pagina de rezultate generale a Google are caracteristici care o „apropie de o facilitate esențială” nu este formulată cu aceleași cuvinte în decizia în litigiu. Este vorba însă numai despre o apreciere introductivă și autonomă a Tribunalului, referitoare la motivarea esențială reținută de Comisie pentru existența unui comportament abuziv din considerentele (341)-(343), (444) și următoarele, în special (539) și următoarele ale acestei decizii. Tribunalul dezvoltă ulterior această apreciere la punctele 225-227. În acest context trebuie înțelese și considerațiile de la punctul 224 din hotărârea atacată. Potrivit acestora, pentru serviciile concurente de comparare a produselor nu există niciun substitut viabil din punct de vedere economic pentru traficul generat de pagina de rezultate generale a Google[65]. Aprecierea Tribunalului, în sensul că traficul acestei pagini de rezultate *se apropie* de o facilitate esențială sau de un input, nu poate fi considerată o substituire nepermisă a motivării din decizia în litigiu.

104. Același lucru este valabil *mutatis mutandis* pentru aprecierea de la punctul 227 din hotărârea atacată, conform căreia traficul generat pe pagina de căutare generală a Google este „indispensabil” pentru serviciile concurente de comparare a produselor. Contrar impresiei împărtășite de recurente, în această privință nu este vorba despre aplicarea (eronată juridic) a

62 Punctul 224 din hotărârea atacată.

63 Punctul 227 din hotărârea atacată.

64 Punctul 228 din hotărârea atacată.

65 Punctul 226 din hotărârea atacată cu trimitere la considerentele (285)-(305), (544), (568), (580) și (588) ale deciziei în litigiu.

criteriului necesității absolute sau indispensabilității în sensul Hotărârii Bronner [66]. Prin folosirea la punctele 227 și 234 (*in fine*) din hotărârea atacată a noțiunii de „indispensabil”, Tribunalul se referă mai degrabă la criteriile pe care se sprijină jurisprudența citată la punctul 89 de mai sus, pentru a constata un abuz sub forma unor condiții de livrare inechitabile. Potrivit acestei jurisprudențe, aceste condiții pot fi abuzive în special atunci când accesul la o infrastructură, la un serviciu sau la un factor de producție este *indispensabil* pentru a permite concurenților întreprinderii dominante să funcționeze în mod rentabil pe o piață din aval.

105. În consecință, Tribunalul nu a înlocuit în mod nepermis considerentele deciziei în litigiu. Pe de o parte, și această decizie se referă, chiar dacă nu la fel de explicit ca Tribunalul, la această jurisprudență, pentru a califica ca abuzivă practica imputată [67]. Pe de altă parte, în considerentul (542) și următoarele ale deciziei se motivează pe larg de ce Comisia a considerat că traficul generat pe pagina de rezultate generale a Google nu putea fi substituit, cu alte cuvinte, de ce a fost „indispensabil” pentru serviciile concurente de comparare a produselor. În plus, Tribunalul face trimitere la acest aspect și la punctul 219 din hotărârea atacată.

106. În fine, nici a treia critică – puțin dezvoltată – din cadrul primului aspect al primului motiv nu este fondată.

107. Potrivit acestei critici, Tribunalul nu putea să rețină la punctul 228 din hotărârea atacată că în secțiunea 7.3 din decizia în litigiu Comisia a concluzionat că practica imputată „ar putea conduce la eliminarea potențială a întregii concurențe”. Este adevărat că această concluzie nu reflectă exact cuprinsul considerentului (589) și următoarele ale acestei decizii, în care se motivează în detaliu de ce aceste practici au efecte potențial anticoncurențiale pe piețele de servicii de căutare specializată de produse [68]. Cu toate acestea, considerentul (594) al deciziei în litigiu, la care se referă în mod expres Tribunalul, clarifică faptul că practica imputată este aptă să determine serviciile concurente de comparare a produselor să *își înceteze serviciul de căutare a produselor* [69]. Chiar dacă Tribunalul reformulează oarecum stilizat această afirmație, ea poate fi înțeleasă în sensul unei eliminări potențiale a concurenței. Prin urmare, nu poate fi vorba despre substituirea nepermisă a considerentelor acestei decizii.

108. În măsura în care recurentele înțeleg să critice faptul că Comisia și Tribunalul au săvârșit o eroare de drept în aplicarea criteriilor Bronner, este suficient să se sublinieze că aceste criterii nu sunt aplicabile în speță (punctul 75 și următoarele de mai sus) pentru a respinge această critică ca nefondată.

109. În consecință, primul aspect al primului motiv trebuie respins.

66 A se vedea în acest sens numai punctul 239 din hotărârea atacată.

67 A se vedea considerentul (335) și următoarele al deciziei în litigiu, cu trimitere la jurisprudența privind cazurile de comprimare a marjei.

68 Titlul acestei secțiuni în versiunea originală în limba engleză este: „The Conduct has potential anti-competitive effects on several markets”.

69 Versiunea originală în limba engleză are următorul text: „[…] the Conduct is capable of leading competing comparison shopping services to *cease providing their services*” (sublinierea noastră).

ii) Al doilea aspect al primului motiv

110. Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurentele critică mai multe erori de drept săvârșite de Tribunal la punctele 229-248 din hotărârea atacată. La aceste puncte, Tribunalul a considerat în mod eronat că criteriile Bronner nu sunt aplicabile, deși decizia în litigiu a impus Google o obligație de acces.

111. Prin intermediul *primei* critici, recurentele invocă faptul că la punctele 237-240 din hotărârea atacată, Tribunalul a distins eronat în drept diferența de tratament constatată de un caz de refuz de acces. Contrar celor reținute la punctul 239 din această hotărâre, refuzul de acces imputat constituie un caz special al unei asemenea diferențe de tratament. Casetele din Shopping Units sunt o facilitate separată creată de Google, care a permis prezentarea mai avantajoasă a rezultatelor de căutare a serviciului său de comparare a produselor, dar care nu a fost accesibilă serviciilor concurente de comparare a produselor. Acestea din urmă au avut doar un acces mai puțin favorabil la pagina de rezultate generale a Google. Contrar constatărilor de la punctul 232 din hotărârea atacată, diferența de tratament nu este, așadar, o practică situată în afara cadrului refuzului de acces. Acesteia trebuia însă să i se aplice criteriile Bronner.

112. Ținând seama de precizările noastre de la punctul 75 și următoarele de mai sus, această primă critică trebuie respinsă.

113. La acel punct, am demonstrat de ce criteriile Bronner nu pot fi aplicate diferenței de tratament prin autofavorizare din speță. Nu este vorba despre un caz de refuz de acces la o infrastructură, la un serviciu sau la un factor de producție în sensul Hotărârii Bronner, ci despre un caz în care, după acordarea accesului, au fost impuse condițiile de acces sau de furnizare inechitabile.

114. Diferențierea susținută de recurente între accesul la pagina de rezultate generale a Google, pe de o parte, și la casetele separate din Shopping Units de pe această pagină, pe de altă parte, care afișau numai rezultate de căutare ale propriului serviciu de comparare a produselor al Google, este în schimb artificială, dacă nu chiar arbitrară. Acest aspect a fost prezentat în mod convingător în ședință, mai ales de VDZ, BDZV și Ladenzeile.

115. Chiar dacă ele au fost prezentate evidențiat pe pagina de rezultate generale a Google, aceste casete nu constituie o infrastructură separată în sensul unei pagini de rezultate complet autonomă din punct de vedere tehnic, ci, potrivit constatărilor nepuse în discuție în prezent ale Comisiei și ale Tribunalului[70], sunt integrate – spre deosebire de serviciul său autonom anterior de căutare a produselor – într-un scop determinat de Google în motorul său de căutare generală și în modul său de funcționare, și anume acela de a putea folosi în avantajul său pe piața serviciilor de căutare specializată de produse efectele de rețea generate. Algoritmii speciali, a căror utilizare a avut ca efect afișarea în casetele din Shopping Units numai a rezultatelor serviciului de comparare a produselor al Google, au fost activați în mod corespunzător în motorul său de căutare generală prin solicitările de căutare ale utilizatorilor. Defavorizarea implicită a rezultatelor de căutare ale serviciilor concurente de comparare a produselor privește, așadar, modalitățile de acces la pagina de rezultate generale a Google, iar nu chestiunea accesului la o infrastructură pretins separată sub forma casetelor din Shopping Units. După cum am arătat la punctul 90 de mai sus, intervenienții în favoarea Comisiei au susținut în mod credibil mai ales în ședință că nu au solicitat niciodată acces la aceste casete, ci au solicitat desființarea lor.

70 A se vedea punctele 333-335 din hotărârea atacată, cu trimitere la considerentul (414) și următoarele al deciziei în litigiu, prin care Tribunalul a respins cel de al doilea aspect al celui de al doilea motiv de acțiune.

116. În aceste condiții, nu poate fi pusă în discuție mai ales concluzia Tribunalului de la punctul 240 din hotărârea atacată. Potrivit acesteia, Comisia nu trebuia să dovedească îndeplinirea criteriilor Bronner pentru a constata o încălcare în speță. Prin urmare, Tribunalul putea constata fără eroare de drept că practica imputată constituie o formă autonomă de abuz prin efect de pârghie, care s-a concretizat într-un comportament „activ” sub forma unor acte pozitive de discriminare în favoarea rezultatelor de căutare ale serviciului Google de comparare a produselor.

117. A *doua* critică este doar o formă metamorfozată a primei critici și trebuie de asemenea respinsă ca nefondată.

118. Prin aceasta, recurentele reproșează Tribunalului că, în special la punctele 219 și 243 din hotărârea atacată, a descris în mod nepermis și eronat în drept decizia în litigiu în sensul că se referă la condițiile de acces și de furnizare, iar nu la chestiunea accesului la o infrastructură separată ca atare. Pentru motivele prezentate la punctele 113-116 de mai sus, această critică nu este fondată.

119. Prin intermediul celei de a *treia* critici, recurentele se îndreaptă împotriva considerațiilor Tribunalului de la punctele 232 și 233 din hotărârea atacată, prin care acesta a reținut că criteriile Bronner nu sunt aplicabile și pentru motivul că în speță nu a existat nici o solicitare expresă de acces și nici un refuz expres de acces.

120. Prin aceste considerații, Tribunalul face referire, cel puțin tacit, la considerentul (651) al deciziei în litigiu, potrivit căruia criteriile Bronner nu sunt aplicabile practicii imputate. Chiar dacă referirea la lipsa unei cereri și a unui refuz de acces nu are un corespondent expres în motivarea acestei decizii și se întemeiază pe un punct de vedere pur formalist, ea nu contribuie în niciun caz la concluzia Tribunalului, neafectată de altfel de erori de drept, potrivit căreia Comisia putea să renunțe în speță la aplicarea criteriilor Bronner.

121. Prin urmare, a treia critică este inoperantă și trebuie de asemenea respinsă.

122. A *patra* critică vizează punctul 240 din hotărârea atacată. Se susține că la acest punct Tribunalul a respins în mod neîntemeiat existența unui refuz de acces, arătând nu a fost vorba despre un comportament „pasiv”, ci despre o diferență de tratament „activă”.

123. Întrucât, pentru motivele menționate la punctul 75 și următoarele, comportamentul imputat nu vizează un caz de refuz de acces în sensul criteriilor Bronner, ci o inegalitate de tratament prin autofavorizare, cauzată în cele din urmă de utilizarea unor algoritmi speciali, calificarea Tribunalului, întemeiată pe considerentul (650) al deciziei atacate, drept comportament „activ” nu poate fi pusă în discuție.

124. Prin urmare, această critică este inoperantă și trebuie de asemenea respinsă.

125. Prin intermediului celei de a *cincea* critici, recurentele pun în discuție considerațiile de la punctul 246 din hotărârea atacată. Ele susțin că la acest punct Tribunalul a reținut în mod eronat că măsurile privind încetarea încălcării sunt irelevante pentru aprecierea naturii juridice a abuzului imputat. O asemenea legătură este însă stabilită în considerentele (699) și (700) ale deciziei în litigiu în legătură cu un refuz de acces la o infrastructură imputat de Comisie.

126. Așa cum am precizat deja, această critică se întemeiază din nou pe premisa falsă că practica imputată constituie un refuz de acces sau de furnizare în sensul criteriilor Bronner.

127. Prin urmare, și această a cincea critică trebuie respinsă ca inoperantă.

128. În consecință, trebuie să se respingă și al doilea aspect al primului motiv și, prin urmare, acest motiv trebuie respins în ansamblul său.

3. Apreciere generală privind existența unei îndepărtări de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite (al doilea motiv)

a) Obiectul celui de al doilea motiv

129. Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurentele, susținute de CCIA, invocă faptul că Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept. *În primul rând*, a considerat că elementele folosite în motivarea deciziei în litigiu, care se referă numai la efectele probabile pretinse ale practicii imputate, iar nu la această practică în sine, au fost suficiente pentru a constata că există o îndepărtare de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite. *În al doilea rând*, Tribunalul a ținut seama în acest scop de elemente de motivare suplimentare, care nu figurau însă în această decizie. *În al treilea rând*, elementele de motivare suplimentare nu au susținut în niciun caz aprecierea Tribunalului. În plus, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a omis să țină seama în aprecierea sa de aspectele privind favorizarea concurenței invocate de Google și le-a examinat doar ca posibilă justificare.

130. Comisia consideră că acest argument este inadmisibil în măsura în care vizează constatările din decizia în litigiu privind practica imputată (primul aspect), pe care recurentele nu le-au pus în discuție în fața Tribunalului. Această decizie este, în plus, suficient motivată în privința aspectului că practica s-a îndepărtat de concurența bazată pe merite, deoarece o evaluează în contextul său economic. În măsura în care recurentele contestă considerațiile suplimentare ale Tribunalului (al doilea aspect), critica lor este inoperantă. Aceste considerații nu au înlocuit motivarea din decizia în litigiu, ci a precizat-o doar suplimentar în ceea ce privește chestiunea de ce practica imputată s-a îndepărtat de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite. Aceste considerații ale Tribunalului nu pot fi contestate nici pe fond (al treilea aspect).

131. Vom aborda mai întâi admisibilitatea primului aspect al celui de al doilea motiv.

b) Admisibilitatea primului aspect al celui de al doilea motiv

132. Primul aspect al celui de al doilea motiv se referă în special la cel de al cincilea motiv de acțiune, pe care Tribunalul l-a analizat în primul rând la punctul 136 și următoarele din hotărârea atacată, sub titlul „[C]onformitatea practicilor în cauză cu concurența bazată pe merite”.

133. Potrivit rezumatului de la punctul 122 din hotărârea atacată, prin intermediul acestui motiv, recurentele au invocat în esență faptul că practica imputată constituie în realitate îmbunătățiri calitative ale serviciului de căutare generală al Google. Întrucât Comisia nu a dovedit nicio caracteristică a acestor îmbunătățiri care se îndepărtează de la concurența bazată pe merite, nu se poate să fi existat un abuz. Ea a obligat însă Google să acorde concurenților săi acces la o „facilitate esențială” indispensabilă pentru ei, fără a respecta criteriile Bronner stricte. În plus, la punctul 122, Tribunalul prefigurează analiza în acest context a argumentului potrivit căruia, prin

introducerea rezultatelor de căutare specializată, Google nu a urmărit niciun scop anticoncurențial, deoarece acestea constituiau o îmbunătățire a calității serviciului său de căutare [71].

134. Primul aspect al celui de al doilea motiv vizează în special constatările de la punctul 162 și următoarele din hotărârea atacată, făcute ca răspuns la al cincilea motiv. Tribunalul prezintă aici motivele pentru care Comisia ar fi trebuit să concluzioneze că practica imputată s-a îndepărtat de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite. Spre deosebire de opinia Comisiei, al cincilea motiv a pus în discuție, așadar, constatările făcute începând de la considerentul (341) al deciziei în litigiu, potrivit cărora această practică se situează în afara domeniului concurenței bazate pe merite. Primul aspect al celui de al doilea motiv reiterează acest punct.

135. Potrivit unei jurisprudențe constante, aspectele de drept analizate în primă instanță pot fi rediscutate în cadrul recursului dacă un recurent contestă interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii de către Tribunal. În caz contrar, procedura recursului ar fi lipsită de o parte din sensul său [72].

136. Excepția inadmisibilității ridicată de Comisie trebuie, așadar, respinsă. Primul aspect al celui de al doilea motiv este, prin urmare, admisibil.

c) Temeinicia primului aspect al celui de al doilea motiv

137. Cu toate acestea, considerăm că primul aspect al celui de al doilea motiv este nefondat.

138. Contrar susținerilor recurentelor, nu este adevărat că considerațiile de la punctul 162 și următoarele din hotărârea atacată se referă numai la efectele probabile ale practicii imputate, iar nu și la această practică în sine. Dimpotrivă, pornind de la conținutul deciziei în litigiu, Tribunalul face la acest punct o calificare juridică a acestei practici în sine, în scopul de a motiva că se îndepărtează de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite și că întrunește astfel elementele noțiunii de abuz.

139. Astfel, Tribunalul se sprijină în cadrul acestor argumente în special pe considerentul (344) al deciziei în litigiu, în care Comisia constată o diferență de tratament pentru serviciile concurente de comparare a produselor, sub forma unei favorizări de către Google a propriului serviciu de comparare a produselor [73]. El se referă de asemenea la constatările din decizia în litigiu potrivit cărora această diferență de tratament a fost de natură să conducă la o slăbire a concurenței pe piață, și anume, în primul rând, din cauza importanței traficului generat pe pagina de rezultate generale a Google, în al doilea rând, din cauza comportamentului utilizatorilor în contextul căutării pe internet, și, în al treilea rând, din cauza faptului că traficul deviat constituie o parte mare din acest trafic către serviciile concurente de comparare a produselor și nu poate fi înlocuit eficient de alte surse [74].

140. Tribunalul motivează fiecare din aceste aspecte după cum urmează.

71 A se vedea și punctele 136, 139, 142-145 și 158 din hotărârea atacată.

72 A se vedea în acest sens Hotărârea din 3 decembrie 2015, Italia/Comisia (C-280/14 P, EU:C:2015:792, punctul 43 și jurisprudența citată).

73 Punctul 168 din hotărârea atacată.

74 Punctul 169 din hotărârea atacată cu trimiteri la secțiunile 7.2.2-7.2.4 din decizia în litigiu.

141. El amintește mai întâi importanța, prezentată în considerentele (444)-(450) ale deciziei în litigiu, a traficului și a efectelor de rețea pozitive aferente pentru succesul comercial al unui serviciu de comparare a produselor; în schimb, diminuarea traficului poate conduce la un cerc vicios și, în cele din urmă, la o ieșire de pe piață[75]. Apoi, Tribunalul examinează analiza comportamentului utilizatorilor, prezentată în considerentele (454)-(461) și (535) ale acestei decizii. Potrivit acesteia, utilizatorii se concentrează în general asupra primelor trei până la cinci rezultate ale căutării și nu acordă atenție sau acordă o atenție redusă rezultatelor subsecvente, în special celor care se află sub partea imediat vizibilă a ecranului (*fold*)[76]. În continuare, în ceea ce privește devierea traficului de pe paginile de rezultate generale ale Google, Tribunalul se întemeiază pe constatările din secțiunile 7.2.4.1 și 7.2.4.2 din decizia în litigiu[77]. El reține că acesta reprezenta o mare parte din traficul către serviciile concurente de comparare a produselor și nu putea fi înlocuit în mod eficient de alte surse, inclusiv de anunțuri de tip text, de aplicații mobile, de trafic direct, de trimiteri către site-uri partenere, rețele sociale sau alte motoare de căutare[78].

142. Tribunalul conchide de aici că importanța traficului societății Google de pe paginile sale de căutare generală și faptul că acesta nu este efectiv înlocuibil au fost acceptate de Comisie, fără a comite o eroare de drept, ca fiind împrejurări relevante de natură să caracterizeze existența unor practici care nu constituie o concurență bazată pe merite. Ea nu s-a limitat la constatarea existenței unui efect de pârghie și a c*alificat din punct de vedere juridic* practicile societății Google, care au însoțit acest efect, pe baza unor criterii pertinente. Astfel, presupunând că favoritismul și efectele acestuia au fost demonstrate în mod valabil de Comisie, fapt care va fi verificat în lumina tuturor motivelor și argumentelor, Comisia a considerat în mod corect că acestea au constituit o abatere de la concurența bazată pe merite[79].

143. Aceste considerații relevă faptul că Tribunalul a analizat în amănunt chestiunea dacă Comisia a putut să concluzioneze în mod legal în decizia în litigiu că practica imputată *în sine*, și nu doar impactul său, a fost incompatibilă cu mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite. Ținând seama de favorizarea atât urmărită, cât și realizată a serviciului Google de comparare a produselor în detrimentul serviciilor concurente de comparare a produselor, Comisia a considerat că acesta a fost cazul, opinie confirmată de Tribunal. Din punctul de vedere al Comisiei și al Tribunalului, este vorba despre o calificare *juridică*, realizată pe baza constatărilor de fapt ample și a probelor administrate de Comisie, a chestiunii dacă, raportat la modul de funcționare a piețelor digitale în cauză, Google a respectat mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite sau dacă a acționat în mod abuziv.

144. Acest procedeu este compatibil cu cerințele recunoscute de jurisprudență. Potrivit acesteia, caracterul abuziv al unui comportament trebuie apreciat și demonstrat în raport cu ansamblul împrejurărilor de fapt pertinente[80]. Astfel cum susține Comisia, care trimite printre altele la punctul 152 din hotărârea atacată, este necesar să se opereze o diferențiere conceptuală între chestiunea dacă practica se îndepărtează de mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite și chestiunea dacă este de asemenea de natură a restrânge concurența, chiar dacă ambele criterii reprezintă caracteristici constitutive ale noțiunii de abuz.

75 Punctele 170 și 171 din hotărârea atacată.

76 Punctul 172 din hotărârea atacată.

77 Considerentul (539) și urm. al deciziei în litigiu.

78 Punctul 173 din hotărârea atacată.

79 Punctele 174 și 175 din hotărârea atacată (sublinierea noastră).

80 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2023:12, punctul 78), și Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations (C-680/20, EU:C:2023:33, punctele 40 și 44 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Lietuvos geležinkeliai/Comisia (C-42/21 P, EU:C:2022:537, punctul 92).

145. Recurentele nu pot opune cu succes faptul că Tribunalul a criticat considerentul (341) al deciziei în litigiu în urma criticii CCIA referitoare la încălcarea principiului securității juridice [81]. În opinia Tribunalului, acest considerent, interpretat în mod izolat, poate fi astfel înțeles greșit în sensul că Comisia a dedus numai pe baza efectelor de excludere (potențiale) constatate că practica imputată se îndepărtează de la concurența bazată pe merite. Așa cum am arătat la punctul 143 de mai sus, nu suntem de acord cu această apreciere. Astfel cum constată însuși Tribunalul, considerentul (341) trebuie coroborat cu considerentul (342) al deciziei în litigiu [82]. În acesta, Comisia a făcut referire la împrejurările prezentate la punctele 139-141 de mai sus, în scopul de a motiva în mod specific îndepărtarea de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite, astfel încât Tribunalul a respins în final critica invocată de CCIA [83]. Argumentația recurentelor este, așadar, inoperantă.

146. Prin urmare, primul aspect al celui de al doilea motiv nu poate fi primit și trebuie respins.

d) Elemente de motivare suplimentare în hotărârea atacată (al doilea aspect al celui de al doilea motiv)

147. Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, recurentele critică faptul că Tribunalul a avut în vedere elemente de motivare suplimentare pentru îndepărtarea de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite, care nu existau în decizia în litigiu. Procedând astfel, el a substituit considerațiile Comisiei cu propriile sale considerații.

148. Aceste elemente de motivare suplimentare priveau, în primul rând, un criteriu mai strict de apreciere juridică a întreprinderilor „superdominante” [84], în al doilea rând, aprecierea potrivit căreia infrastructura în principiu deschisă a Google constituie o formă de anormalitate dacă anumite rezultate de căutare specializată proprii sunt favorizate față de rezultatele de căutare concurente [85] și, în al treilea rând, aprecierea potrivit căreia această practică este discriminatorie [86].

149. Trebuie să se dea dreptate recurentelor în măsura în care, la punctele 176-185 din hotărârea atacată, Tribunalul reține considerații suplimentare, care nu au corespondent, cel puțin parțial, în motivarea deciziei în litigiu.

150. În privința infrastructurii în principiu deschise pe care Google o pune la dispoziție, Tribunalul vede în aceasta o formă de anormalitate, în condițiile în care rezultatele de căutare ale propriului serviciu de comparare a produselor sunt favorizate față de cele ale serviciilor concurente de comparare a produselor. O asemenea diferență de tratament trebuie justificată de autorul său din perspectiva dreptului concurenței [87]. Acest lucru este relevat și de Regulamentul (UE) 2015/2120 [88], care impune furnizorilor serviciului universal de internet o obligație generală de tratament egal, fără discriminări, restricții sau imixtiuni al traficului [89]. Îndepărtarea de la

81 Punctul 195 din hotărârea atacată.

82 Punctul 196 din hotărârea atacată.

83 Punctul 197 din hotărârea atacată.

84 Punctele 180, 182 și 183 din hotărârea atacată.

85 Punctele 176-184 din hotărârea atacată.

86 Punctul 180 din hotărârea atacată; a se vedea și punctele 240, 279 și urm. din această hotărâre.

87 Punctele 176-179 din hotărârea atacată.

88 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2015 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis și de modificare a Directivei 2002/22/CE privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații și a Regulamentului (UE) nr. 531/2012 privind roamingul în rețelele publice de comunicații mobile în interiorul Uniunii (JO 2015, L 310, p. 1).

89 Punctul 180 din hotărârea atacată.

mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite este cu atât mai vădită, cu cât practica imputată se datorează – după eșecul Froogle de pe piața de servicii de căutare specializată de produse – unei modificări în comportamentul Google pe piața de servicii de căutare generală, pe care deține o poziție „superdominantă”. Având în vedere această poziție, rolul său de poartă de acces la internet și barierele foarte ridicate la intrarea pe piața serviciilor de căutare generală, Google avea o obligație sporită de a nu afecta, prin comportamentul său, concurența pe piața serviciilor de căutare specializată de produse [90].

151. În opinia noastră, acest al doilea aspect al celui de al doilea motiv este totuși inoperant. Astfel, deși Tribunalul a completat sau chiar a substituit parțial, în mod nepermis, pe această cale, considerentele deciziei în litigiu [91], considerațiile de la punctul 162 și următoarele din această hotărâre au fost – astfel cum s-a demonstrat la punctul 138 și următoarele de mai sus – în sine suficiente pentru a nu repune în discuție constatările din decizia în litigiu, potrivit cărora practica imputată s-a îndepărtat de la mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite [92].

152. Prin urmare, considerentele suplimentare reținute de Tribunal nu au fost necesare, cel puțin în acest context și fără a ține seama de calificarea lor juridică. Cu excepția considerației că, având în vedere infrastructura în principiu deschisă pusă la dispoziție de Google, autofavorizarea imputată este o formă de anormalitate și discriminatorie, este fals că aceste considerații nu își găsesc nicio bază expresă în motivarea deciziei în litigiu.

153. Aceasta rezultă din următoarele.

154. Astfel cum, *în primul rând*, confirmă formularea introductivă de la punctul 180 din hotărârea atacată [93], aprecierea Regulamentului 2015/2120 – care nu este menționat în decizia în litigiu – constă numai în considerații subsidiare, care nu susțin concluziile de la punctul 179 din această hotărâre. *În al doilea rând*, referirea la poziția „superdominantă” a Google pe diferite piețe (naționale) de servicii de căutare generală, de la punctele 182 și 183 din această hotărâre, se bazează cel puțin implicit pe considerentele (271)-(283) ale acestei decizii, în care Comisia a constatat că cotele de piață aferente au fost de peste 90 %. *În al treilea rând*, afirmația de la punctele 181 și 184 din această hotărâre, în sensul că după desființarea serviciului său special Froogle pentru căutarea de produse Google și-a schimbat comportamentul pe aceste piețe, se bazează pe constatările din considerentele (343), (490) și (491) ale acestei decizii. *În al patrulea rând*, precizările de la punctul 184 din această hotărâre reiterează numai constatările din considerentul (344) referitoare la autofavorizarea Google [94]. *În al cincilea rând* și ultimul, concluzia de la sfârșitul punctului 185, conform căreia practica imputată depășește cadrul concurenței bazate pe merite, face referire numai la considerațiile de fundamentare de la punctele 170-173, iar nu la considerațiile suplimentare, criticate de recurente, ale Tribunalului de la punctul 176 și următoarele din această hotărâre.

155. În consecință, și al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

90 Punctele 181-184 din hotărârea atacată.

91 Referitor la această interdicție de substituire, a se vedea Hotărârea din 10 aprilie 2014, Areva și alții/Comisia (C-247/11 P și C-253/11 P, EU:C:2014:257, punctul 56), Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 73), și Hotărârea din 28 septembrie 2023, Ryanair/Comisia (C-321/21 P, EU:C:2023:713, punctul 105).

92 A se vedea și punctul 83 și urm. de mai sus.

93 „În plus, se poate observa, cu titlu suplimentar […]”. „It may be observed, for the sake of completeness […]” în versiunea în limba engleză; și mai clar în versiunea în limba franceză: „Il peut d’ailleurs être observé, à titre surabondant […]”.

94 A se vedea și considerentul (378) și urm. al deciziei în litigiu, precum și punctul 168 din hotărârea atacată.

156. Întrucât criticile recurentelor privind al doilea aspect sunt inoperante, nu este necesar să se analizeze al treilea aspect al celui de al doilea motiv, și anume chestiunea dacă considerațiile suplimentare de la punctul 176 și următoarele din hotărârea atacată sunt în sine eronate în drept. Același lucru este valabil și în privința criticii potrivit căreia Tribunalul a omis în mod eronat în drept să țină seama în aprecierea sa de aspectele privind promovarea concurenței invocate de Google și le-a examinat doar ca posibilă justificare.

157. În măsura în care aceste critici sau considerații se referă la aplicabilitatea criteriilor Bronner, pentru respingerea lor este suficientă în cele din urmă trimiterea la precizările de la punctul 83 și următoarele de mai sus.

158. Prin urmare, al doilea motiv trebuie respins în ansamblu ca nefondat.

D. Legătura de cauzalitate dintre practica imputată și efectele cu potențial de restrângere a concurenței – necesitatea unei analize contrafactuale (al treilea motiv)?

1. Obiectul și admisibilitatea celui de al treilea motiv

159. Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurentele reproșează Tribunalului că a săvârșit mai multe erori de drept întrucât nu a pus în discuție lipsa unei analize contrafactuale din decizia în litigiu. Ele arată că numai cu ajutorul unei asemenea analize se poate dovedi că pretinsele efecte cu potențial restrictiv asupra concurenței se datorează în esență practicii imputate, iar nu altor împrejurări.

160. Acest motiv vizează constatările de la punctul 368 și următoarele din hotărârea atacată, făcute ca răspuns la primul aspect al celui de al treilea motiv de acțiune. Prin acesta, Tribunalul respinge criticile potrivit cărora Comisia nu a dovedit că practica imputată a condus la o reducere a traficului în detrimentul serviciilor concurente de comparare a produselor. Potrivit argumentelor invocate în susținerea acțiunii, această reducere s-a datorat numai efectului – necontestat, dar nepus în discuție de Comisie – al algoritmilor de ajustare speciali. Scopul acestora a fost însă numai de a îmbunătăți calitatea rezultatelor de căutare. Prin urmare, nu s-a dovedit legătura de cauzalitate dintre promovarea contestată a serviciului Google de comparare a produselor, pe de o parte, și pretinsa excludere a serviciilor concurente de comparare a produselor, pe de altă parte. Comisia trebuia în schimb să cerceteze care ar fi fost evoluția traficului, dacă poziționarea și prezentarea favorizată a rezultatelor de căutare ale serviciului Google de comparare a produselor nu ar fi avut loc în Shopping Units.

161. Al treilea motiv este structurat în trei părți. *În primul rând*, se susține că la punctele 377-379 din hotărârea atacată Tribunalul a reținut în mod eronat în drept că această analiză contrafactuală ar fi trebuit realizată de Google, iar nu de Comisie. *În al doilea rând*, se arată că punctele 374 și 376 din această hotărâre sunt viciate în drept întrucât Tribunalul a constatat că în scopul unei asemenea analize trebuie să se facă abstracție de ambele elemente din care este compusă practica imputată. *În al treilea rând*, Tribunalul este criticat că la punctul 572 din această hotărâre a apreciat eronat în drept efectele și justificarea obiectivă ale acestei practici.

162. Contrar opiniei unora dintre intervenienții în susținerea Comisiei, primul și al doilea aspect al acestui motiv sunt admisibile. Aceste aspecte nu tind spre o nouă apreciere a faptelor sau a probelor de către Curte. Dimpotrivă, ele pun în discuție legalitatea criteriilor folosite de Tribunal

pentru a examina dacă și în ce mod Comisia ar fi trebuit să realizeze o analiză contrafactuală în scopul de a dovedi legătura de cauzalitate dintre o practică alcătuită din diferite elemente și posibilele sale efecte negative asupra concurenței.

2. Primul aspect al celui de al treilea motiv

163. În cadrul primului aspect, recurentele critică mai întâi faptul că în considerentul (462) al deciziei în litigiu Comisia a constatat în fapt că practica imputată a avut efecte reale, iar nu doar potențiale asupra concurenței. Ea a condus la reducerea traficului generat pe pagina de căutare generală a Google către serviciile concurente de comparare a produselor. Pe aceasta s-a întemeiat și Tribunalul la punctul 519 din hotărârea atacată. Comisia ar fi trebuit, așadar, să realizeze o analiză contrafactuală în privința acestor efecte *reale*. Astfel, Tribunalul nu ar fi trebuit să pornească de la premisa că Comisia a reținut numai efecte potențiale ale acestei practici.

164. Acest prim aspect al celui de al treilea motiv este, în opinia noastră, vădit nefondat.

165. Astfel, Tribunalul se sprijină, pe de o parte, la punctele 67, 228, 450, 454, 519 și 667 din hotărârea atacată, pe secțiunea 7.3 din decizia în litigiu[95], în care Comisia a demonstrat că practica imputată a avut efecte *potențiale* anticoncurențiale pe mai multe piețe naționale. Pe de altă parte, la punctele 438 și următoarele și 518 și următoarele din această hotărâre, el pornește de asemenea de la principiul că, pentru a dovedi un abuz de poziție dominantă, Comisia trebuia să probeze numai că practica în discuție a avut efecte *potențiale*; or, nu a fost necesară proba efectelor reale de restrângere a concurenței. Aceste constatări ale Tribunalului, făcute ca răspuns la primul și al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de acțiune, nu au fost în plus atacate de recurente prin recursul formulat.

166. Constatarea menționată de recurente, făcută în considerentul (462) al deciziei în litigiu, se referă în schimb numai la reducerea efectivă – necontestată în prezent – a traficului generat pe pagina de rezultate generale a Google către serviciile concurente de comparare a produselor. Așa cum în mod corect susține Comisia, recursul nu vizează nici constatările în această privință de la punctele 401-422 din hotărârea atacată. Trimiterea în acest sens de la punctul 519 din această hotărâre nu poate fi, așadar, reinterpretată în sensul că Tribunalul a considerat că Comisia a vrut sau a trebuit să dovedească că practica imputată a avut efecte *reale* asupra concurenței. Argumentul recurentelor, potrivit căruia dovada legăturii de cauzalitate era necesară în privința efectelor reale, este, prin urmare, inoperant și trebuie respins.

167. În continuare, recurentele, susținute de CCIA, reproșează Tribunalului că la punctele 377-379 din hotărârea atacată a omis să rețină că Comisia ar fi trebuit să realizeze o analiză contrafactuală în legătură cu pretinsele efecte reale sau potențiale de restrângere a concurenței ale acestei practici și să motiveze aceasta în decizia în litigiu, precum și că a răsturnat în această privință, în mod nepermis, sarcina probei.

168. Într-adevăr, precizările făcute în acest sens de Tribunal sunt greu de pătruns. La punctul 377 din hotărârea atacată, el a subliniat că identificarea unui scenariu contrafactual poate fi, într-o situație precum cea din speță, un exercițiu aleatoriu, dacă nu chiar imposibil, în cazul în care acesta „nu există în realitate pentru o piață care să aibă inițial caracteristici similare cu piața […] pe care au fost puse în aplicare aceste practici”. Un scenariu contrafactual fiabil trebuie să corespundă unei situații reale, „care este similară inițial, dar a cărei evoluție nu este afectată de

[95] Considerentul (589) și urm. al deciziei în litigiu.

toate practicile în cauză”. În continuare, Tribunalul arată în esență că, spre deosebire de situația în care pot fi comparate două evoluții reale, evaluarea efectelor potențiale, deși trebuie să fie realistă, are ca rezultat descrierea unei situații probabile. La punctele 378 și 379 din această hotărâre el respinge argumentul potrivit căruia Comisia a fost obligată, fie în mod spontan, fie ca răspuns la o analiză contrafactuală prezentată de întreprinderea pusă în discuție, să stabilească în mod sistematic un scenariu contrafactual. Acest lucru ar fi convergent cu obligația sa – care nu există – de a dovedi că practica imputată a avut efecte reale. O analiză contrafactuală prezentată de această întreprindere, a cărei finalitate este de a se opune aprecierii de către Comisie a efectelor potențiale ale acestei practici, ar trebui de asemenea să permită constatarea tuturor efectelor sale, iar nu doar a efectelor sale parțiale.

169. În opinia noastră, aceste constatări nu pot fi nici înțelese în sensul că Tribunalul a respins în principiu existența unei obligații a Comisiei de a realiza o analiză contrafactuală a efectelor reale sau potențiale ale unei practici, nici nu permit identificarea unei răsturnări nepermise a sarcinii probei în această privință în defavoarea întreprinderii puse în discuție. Dimpotrivă, ele trebuie încadrate și înțelese în contextul de ansamblu al răspunsului Tribunalului la argumentul din cadrul primului aspect al celui de al treilea motiv de acțiune.

170. Astfel cum rezultă în special de la punctele 372 și 374 din hotărârea atacată, Tribunalul respinge critica referitoare la lipsa unei analize contrafactuale, reținând în esență că acest argument și scenariile contrafactuale prezentate în susținerea sa scindează arbitrar practica imputată, care este alcătuită din două elemente inseparabile. Efectele cumulate ale acestor elemente combinate – favorizarea serviciului Google de comparare a produselor prin prezentarea evidențiată a rezultatelor sale de căutare în casetele din Shopping Units, pe de o parte, și aplicarea algoritmilor speciali pentru retrogradarea rezultatelor serviciilor concurente de comparare a produselor, pe de altă parte – nu puteau fi apreciate separat. La punctul 376 din această hotărâre, Tribunalul conchide, așadar, că singurul scenariu contrafactual valabil ar fi fost cel în care nu s-ar fi avut în vedere niciuna dintre aceste componente, întrucât, în caz contrar, efectele combinate ale acestor practici combinate ar fi fost înțelese numai parțial.

171. Aceasta relevă faptul că răspunsul Tribunalului la argumentele acțiunii se regăsește în principal la punctele 372-376, în timp ce considerațiile de la punctele 377-379 din hotărârea atacată, începând de la „[î]n plus”, au, astfel cum arată Comisia, numai o funcție complementară sau subsidiară.

172. Trebuie însă să se recunoască validitatea afirmațiilor recurentelor și CCIA, potrivit cărora diferențierea de la punctul 377 din hotărârea atacată între analizele contrafactuale în funcție de efectele reale sau potențiale nu este concludentă. Astfel, în ambele cazuri este necesar să se compare *ex post* o evoluție reală din trecut, ținând seama de încălcare, cu o evoluție ipotetică, fără a ține seama de această încălcare [96]. Nu este în plus clar de ce, astfel cum probabil consideră Tribunalul, finalitatea unei obligații sistematice a Comisiei de a realiza un scenariu contrafactual numai în cazul efectelor potențiale este de a impune acesteia să dovedească efectele reale.

173. În orice caz, din aceste considerații nu rezultă că Tribunalul a considerat că Comisia nu este obligată să țină seama și, după caz, să respingă o analiză contrafactuală viabilă în privința întreprinderii puse în discuție, care ar putea contrazice constatările sale. Dimpotrivă, la

[96] Referitor la o încălcare a articolului 101 TFUE, a se vedea Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) și alții (C-307/18, EU:C:2020:52, punctele 118-121), Hotărârea din 2 aprilie 2020, Budapest Bank și alții (C-228/18, EU:C:2020:265, punctul 55 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 18 noiembrie 2021, Visma Enterprise (C-306/20, EU:C:2021:935, punctul 74). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Servier și Servier Laboratories (C-176/19 P, EU:C:2022:576, punctul 288 și urm.).

punctul 380 și următoarele din hotărârea atacată, Tribunalul a analizat pe larg chestiunea dacă Comisia putea să respingă analizele prezentate de Google în procedura administrativă [97] și să constate o legătură de cauzalitate între practica care i-a fost imputată și reducerea traficului generat de pagina sa de rezultate generale către serviciile concurente de comparare a produselor [98].

174. În măsura în care recurentele contestă în special considerațiile de la punctele 377-379 din hotărârea atacată, argumentul lor este, așadar, inoperant și trebuie respins.

175. Problema dacă punctele 372-376 din hotărârea atacată sunt viciate în drept și dacă a mai fost totuși necesară o analiză contrafactuală în sensul arătat de recurente o vom analiza în cadrul celui de al doilea aspect al celui de al treilea motiv.

176. Primul aspect al celui de al treilea motiv trebuie, prin urmare, respins.

3. Al doilea aspect al celui de al treilea motiv

177. Prin intermediul celui de al doilea aspect, recurentele, susținute de CCIA, reproșează Tribunalului că a reținut eronat în drept că o analiză contrafactuală poate să privească numai combinația dintre cele două elemente – menționate la punctul 170 – ale practicii imputate societății Google. Ele susțin că punctele 374, 376 și 525 din hotărârea atacată sunt afectate de erori de drept întrucât au interpretat în mod greșit noțiunea de analiză contrafactuală pentru două motive. Pe de o parte, este suficient să se facă abstracție doar de unul dintre aceste elemente, respectiv de poziționarea și prezentarea în casetele din Shopping Units, pentru ca abuzul să nu existe. Pe de altă parte, Tribunalul a aplicat un criteriu incompatibil cu cerințele recunoscute în jurisprudență pentru un scenariu contrafactual realistic, plauzibil sau probabil. Obligația impusă la punctul 376 din această hotărâre de a se face abstracție de aceste două elemente, inclusiv de algoritmii de ajustare speciali, depășește cadrul a ceea ce este necesar, este nerealistă și confundă în mod nepermis efectele respective ale elementului permis și ale celui nepermis ale acestei practici combinate.

178. Considerăm că și al doilea aspect al celui de al treilea motiv este nefondat.

179. Astfel cum rezultă din constatările, nepuse în discuție de recurente, ale Tribunalului de la punctele 372, 417, 419 și 525 din hotărârea atacată, practica imputată are la bază două elemente combinate indisolubil, și anume, pe de o parte, aplicarea algoritmilor de ajustare speciali, prin intermediul cărora sunt retrogradate numai rezultatele de căutare ale serviciilor concurente de comparare a produselor, și, pe de altă parte, prezentarea evidențiată în casetele din Shopping Units numai a rezultatelor de căutare ale serviciului de comparare a produselor al Google. Aceste două elemente urmăresc împreună scopul de autofavorizare a societății Google. Astfel, numai prin combinația lor ele influențează comportamentul utilizatorilor astfel încât acest volum de transfer este deviat în favoarea propriului serviciu de comparare a produselor.

180. Contrar argumentului recurentelor, această legătură indisolubilă nu poate fi desfăcută în scopul unei analize contrafactuale a legăturii de cauzalitate dintre practica imputată și efectele sale (reale sau potențiale). Un asemenea procedeu nu ține seama de efectele tehnice și economice combinate ale celor două elemente. Ea pierde din vedere în special influența sa comună asupra comportamentului utilizatorilor. Numărul ridicat de accesări ale utilizatorilor în favoarea

97 Secțiunea 7.2.3.2 și considerentele (464) și urm. și (523) și urm. ale deciziei în litigiu.

98 A se vedea în special punctul 392 din hotărârea atacată.

serviciului Google de comparare a produselor nu se datorează numai poziționării și prezentării favorizate a rezultatelor sale de căutare în casetele din Shopping Units, ci și retrogradării paralele determinate de algoritmi și a prezentării mai puțin atractive a rezultatelor de căutare a serviciilor concurente de comparare a produselor, din cauza cărora utilizatorii nu le mai acordă atenție. Analiza contrafactuală separată susținută de recurente nu este, prin urmare, nici plauzibilă, nici realistă, ci arbitrară [99].

181. În consecință, Tribunalul putea să constate corect în drept la punctul 372 din hotărârea atacată că „analiza efectelor acestor [elemente] combinate nu poate fi efectuată prin izolarea efectelor unui [element] […] de cele ale celuilalt”. Nu este viciată în drept nici aprecierea de la punctul 376 din această hotărâre, potrivit căreia singurul scenariu contrafactual valabil ar fi fost acela care nu s-ar fi întemeiat pe niciunul dintre aceste două elemente „întrucât, în caz contrar, efectele combinate ale acestor [elemente] combinate ar fi fost înțelese numai parțial”.

182. Recurentele nu pot opune faptul că aplicarea algoritmilor de ajustare speciali în sine nu a fost contestată de Comisie. Așa cum în mod corect a reținut Tribunalul, acest lucru nu este relevant. Astfel, combinația lor specifică cu prezentarea favorizată a rezultatelor de căutare de produsele a serviciului Google de comparare este cea care a făcut posibile în primul rând efectele potențial negative asupra concurenței [100], constatate în decizia în litigiu.

183. Constatările de la punctele 372-376 din hotărârea atacată nu pot fi, așadar, puse în discuție.

184. În consecință, și al doilea aspect al celui de al treilea motiv trebuie respins.

4. Al treilea aspect al celui de al treilea motiv

185. Din analiza primului și a celui de al doilea aspect rezultă că nici al treilea aspect al celui de al treilea motiv nu poate fi primit. Potrivit acestuia, la punctul 572 din hotărârea atacată, Tribunalul a apreciat eronat în drept efectele și justificarea obiectivă a practicii imputate.

186. La punctul 572 menționat, din constatările sale privind indisolubilitatea celor două elemente ale practicii imputate, Tribunalul putea în schimb să conchidă, fără eroare de drept, că efectele potențial negative ale acesteia asupra concurenței și asupra bunăstării consumatorilor nu puteau fi compensate doar prin eventuale câștiguri în termeni de eficacitate, care au fost atribuite numai unuia dintre aceste elemente, respectiv algoritmilor de ajustare speciali. Acest lucru este valabil independent de aspectul dacă câștigurile în termeni de eficacitate specifice puteau sau nu puteau fi dovedite prin aplicarea în sine a algoritmilor de ajustare speciali [101].

187. În consecință, și al treilea aspect, precum și al treilea motiv în ansamblul său trebuie respinse ca nefondate.

[99] Dacă se are în vedere această accepțiune, nu poate fi pusă în discuție nici afirmația Tribunalului de la punctul 377 din hotărârea atacată.

[100] Considerentele (344) și urm. și (589) și urm. ale acestei decizii.

[101] A se vedea în acest sens punctele 568, 577, 588 și 590 din hotărârea atacată.

E. Aplicabilitatea criteriului privind concurentul la fel de eficient (al patrulea motiv)?

188. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurentele reproșează Tribunalului că nu a pus în discuție faptul că Comisia a omis să aprecieze efectele comportamentului imputat asupra concurentului la fel de eficient. Potrivit obiectivului articolului 102 TFUE, recunoscut în jurisprudență, efectele care restrâng concurența pot fi în general dovedite numai dacă acest comportament se repercutează negativ asupra concurenților reali sau ipotetici la fel de eficienți. În decizia în litigiu, Comisia nici nu a analizat eficiența serviciilor concurente de comparare a produselor, nici nu a ținut seama de un astfel de concurent ipotetic. Or, la punctul 538 din hotărârea atacată, Tribunalul a reținut eronat în drept că, în lipsa unei concurențe tarifare, Comisia nu a fost obligată să aplice criteriul concurentului la fel de eficient.

189. Comisia, susținută de intervenienții săi, opune faptul că în lipsa unei concurențe tarifare nu a fost necesară o comparare cu un concurent real sau ipotetic la fel de eficient. Întrucât societății Google nu i se impută un abuz referitor la prețuri, ea nu a trebuit să aplice criteriul concurentului la fel de eficient. Dimpotrivă, Comisia poate să dovedească, în orice formă dorește, efectele potențiale asupra concurenței, ceea ce a și făcut în decizia în litigiu.

190. Tribunalul tratează efectele care restrâng concurența ale practicii imputate la punctul 518 și următoarele din hotărârea atacată, iar criteriul concurentului la fel de eficient, la punctele 538-543 din aceasta. La punctul 527 din această hotărâre, el confirmă mai întâi [102] faptul că Comisia a constatat în mod corect că această practică a condus la o scădere a traficului către serviciile concurente de comparare a produselor și la o creștere a acestui trafic către propriul serviciu de comparare al Google, prin aceasta fiind suficient afectată situația unei categorii considerabile a concurenților săi pentru a se putea constata existența efectelor anticoncurențiale. La punctele 538-541 din hotărârea atacată, Tribunalul reține apoi în esență că Comisia nu a fost obligată să aplice în acest scop criteriul concurentului la fel de eficient. Acest lucru este judicios numai în cazul unei concurențe tarifare, care nu există în speță. Comisia a trebuit, prin urmare, să dovedească numai efectele cu potențial de restrângere a concurenței ale comportamentului imputat [103]. În această privință, nu este relevant dacă motorul Google de căutare de produsele a fost mai eficient decât cel al serviciilor concurente de comparare a produselor.

191. În opinia noastră, fără a săvârși o eroare de drept Tribunalul nu a reținut obligația Comisiei de a aplica criteriul concurentului la fel de eficient.

192. Aplicarea acestui criteriu comportă, de regulă, examinarea aspectului dacă strategia tarifară a unei întreprinderi aflate în poziție dominantă este aptă să excludă de pe piață un concurent care este la fel de performant ca această întreprindere [104]. În acest scop, este necesară o analiză a prețurilor și a costurilor, care se realizează în general în raport cu structura costului întreprinderii aflate în poziție dominantă înseși [105].

193. Într-adevăr, potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 102 TFUE nu urmărește să garanteze că rămân pe piață concurenți mai puțin eficienți decât întreprinderea care ocupă o poziție dominantă. Prin definiție, concurența bazată pe merite, protejată prin această dispoziție,

102 Cu trimitere la constatările de la punctele 420, 506 și 520-526 din hotărârea atacată.

103 Tribunalul trimite în această privință la constatările de la punctul 441 din hotărârea atacată.

104 A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark (C-23/14 EU:C:2015:651, punctul 53).

105 A se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:651, punctul 54), și Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations (C-680/20, EU:C:2023:33, punctul 56 *in fine*).

poate conduce la dispariția de pe piață sau la marginalizarea concurenților mai puțin eficienți și, așadar, mai puțin interesanți pentru consumatori în special din punctul de vedere al prețurilor, al ofertei, al calității sau al inovării [106].

194. Această jurisprudență nu trebuie însă înțeleasă greșit în sensul că activitatea competitorilor mai puțini eficienți, respectiv mai mici, care nu posedă sau nu pot să compenseze avantajele pe care le prezintă dimensiunea sau costurile unei întreprinderi în poziție dominantă, nu trebuie deloc protejată sau că nu are niciun rol în menținerea unei concurențe funcționale [107].

195. Dimpotrivă, și un concurent mai puțin eficient ar putea, în funcție de structura pieței, în special în cazurile în care există bariere foarte ridicate la intrare, să crească presiunea concurențială și astfel să influențeze comportamentul unei întreprinderii aflate în poziție dominantă [108]. Acest lucru este cu atât mai adevărat atunci când, ținând seama de o astfel de structură a pieței, este puțin probabil ca o altă întreprindere să fie la fel de eficientă ca cea dominantă. În plus, dacă pe o piață pe care, având în vedere prezența unei astfel de întreprinderi, concurența este atât de slăbită încât concurenți la fel de eficienți nici nu se pot stabili, cu atât mai mult nu trebuie pierdută din vedere presiunea exercitată de întreprinderi mai puțin eficiente. Astfel, și această presiune poate împiedica degradarea continuă a structurii pieței și a opțiunilor clienților din cauza practicilor comerciale ale întreprinderii dominante, contribuind astfel la obiectivul fundamental de menținere a concurenței al articolului 102 TFUE [109]. În asemenea cazuri, Curtea a și exclus în consecință posibilitatea de aplicare a criteriului concurentului la fel de eficient [110].

196. Contrar argumentului recurentelor, criteriul concurentului la fel de eficient nu este general aplicabil și constituie cu atât mai puțin o condiție indispensabilă pentru a se constata dacă practica unei întreprinderi în poziție dominantă este compatibilă cu mijloacele care guvernează concurența bazată pe merite [111]. Această accepțiune a fost confirmată în repetate rânduri și de Curte, care subliniază că autoritățile de concurență nu au în principiu obligația legală de a aplica acest criteriu. Astfel, ea a arătat că este vorba despre una dintre numeroasele metode folosite pentru a se aprecia dacă o practică *tarifară* este aptă să determine efecte de excludere [112]. Dacă nu se impune aplicarea sa, nici Comisia și nici Tribunalul nu pot fi în plus obligate să rețină astfel de argumente din partea întreprinderii în cauză [113].

106 A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark (C-209/10 EU:C:2012:172, punctele 21 și 22), Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia (C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 134), și Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 45).

107 A se vedea însă Concluziile avocatului general Rantos prezentate în cauza Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2021:998, punctul 45), care interpretează această jurisprudență în sensul că protejează numai întreprinderile cele mai meritorii, care sunt în măsură să servească drept stimulent pentru competitivitatea pieței, dar nu și întreprinderile mai puțin capabile și mai puțin eficiente.

108 A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark (C-23/14 EU:C:2015:651, punctul 60).

109 A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:343, punctele 71 și 73).

110 Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:651, punctul 59), și Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 101). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:343, punctele 71-73).

111 Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2022:379, punctul 82) nu permite o accepțiune diferită. Referitor la practicile de excludere, Curtea a calificat în această hotărâre criteriul concurentului la fel de eficient ca fiind unul dintre criteriile pe baza cărora se poate constata dacă comportamentul unei întreprinderi dominante se bazează pe utilizarea unor mijloace care țin de o concurență normală numai *în măsura în care el este realizabil* (sublinierea noastră).

112 Hotărârea din 6 octombrie 2015, Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:651, punctele 57-61), Hotărârea din 12 mai 2022, Servizio Elettrico Nazionale și alții (C-377/20, EU:C:2022:379, punctele 81 și 82), și Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations (C-680/20, EU:C:2023:33, punctele 56-58); a se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:343, punctele 61, 63 și 71-74).

113 *Per a contrario*, a se vedea Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia (C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 141).

197. În special, domeniul de aplicare al criteriului concurentului la fel de eficient nu ar trebui extins asupra practicilor care nu au nicio legătură cu concurența tarifară, pentru care a fost conceput inițial potrivit comunicării Comisiei privind prioritățile [114]. Considerăm că în această privință este necesar să se clarifice sau chiar să se îndrepte cel puțin considerațiile ambigue din jurisprudență [115].

198. Practica imputată nu are nicio legătură cu concurența tarifară. Prin urmare, fără a săvârși o eroare de drept Tribunalul a reținut că Comisia nu a fost obligată să aplice criteriul concurentului la fel de eficient în privința serviciilor concurente de comparare a produselor sau asupra concurenților ipotetici corespunzători pentru a putea constata că această practică a produs efecte de excludere potențiale în detrimentul acestora.

199. Al patrulea motiv este, așadar, nefondat și trebuie de asemenea respins.

F. Concluzie intermediară

200. Din considerațiile de mai sus rezultă că cele patru motive trebuie respinse și, în consecință, trebuie respins recursul în ansamblul său.

V. Cheltuielile de judecată

201. Drept urmare, în temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

202. Conform articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, care, potrivit articolului 184 alineatul (1) din acesta, se aplică procedurii de recurs, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia și intervenienții în susținerea sa au depus o cerere în acest sens, recurentele trebuie obligate la plata propriilor cheltuieli de judecată, precum și a cheltuielilor de judecată efectuate în recurs de Comisie și de intervenienții săi.

203. Conform articolului 140 alineatele (1) și (2) din Regulamentul procedură, care este de asemenea aplicabil în procedura de recurs, statele membre și Autoritatea de Supraveghere AELS, care au intervenit în litigiu, suportă propriile cheltuieli de judecată. În plus, în conformitate cu articolul 184 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, Curtea poate obliga un intervenient în primă instanță, care nu a formulat el însuși recurs, să suporte propriile cheltuieli de judecată numai dacă acesta a participat la faza scrisă sau orală a procedurii în fața Curții.

204. Prin urmare, Autoritatea de Supraveghere AELS trebuie obligată să suporte propriile cheltuieli de judecată. Ținând seama de punctul 5 din dispozitivul hotărârii atacate, nu este necesar să se decidă cu privire la cheltuielile de judecată ale Republicii Germania, care nu a participat la procedura de recurs.

[114] A se vedea punctul 23 și urm. din Comunicarea Comisiei – Orientări privind prioritățile Comisiei în aplicarea articolului [102 TFUE] la practicile de excludere abuzivă ale întreprinderilor dominante (JO 2009, C 45, p. 7). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:343, punctele 59 și 60).

[115] Hotărârea din 19 ianuarie 2023, Unilever Italia Mkt. Operations (C-680/20, EU:C:2023:33, punctele 59).

205. În temeiul articolului 140 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, care este de asemenea aplicabil în procedura de recurs, Curtea poate decide ca un intervenient, altul decât cei menționați la alineatele (1) și (2), să suporte propriile cheltuieli de judecată. Întrucât CCIA a susținut concluziile recurentelor care au căzut în pretenții, ea trebuie obligată la plata propriilor cheltuieli de judecată.

VI. Concluzie

206. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să se pronunțe după cum urmează:

1. Respinge recursul.

2. Google LLC și Alphabet Inc. suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, de Bureau européen des unions de consommateurs (BEUC), de Infederation Ltd, de Verband Deutscher Zeitschriftenverleger e. V., de BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger e. V., de Visual Meta GmbH, de Twenga și de Kelkoo.

3. Autoritatea de Supraveghere AELS și Computer & Communication Industry Association suportă propriile cheltuieli de judecată.